

فضائل مدینه منوره

و آداب سکونت و زیارت آن

مؤلف:

عبدالمحسن بن حمد العباد البدر

مترجم:

عبدالله حیدری

حج ۱۳۸۳ شمسی

عنوان کتاب: فضائل مدینه منوره و آداب سکونت و زیارت آن
نویسنده: عبدالمحسن بن حمد العباد البدر
ترجمه: عبدالله حیدری
موضوع: مساجد و خطبه ها
نوبت انتشار: اول (دیجیتال)
تاریخ انتشار: اسفند (حوت) ۱۳۹۴ شمسی جمادی الاول ۱۴۳۷ هجری
منبع:

این کتاب از سایت کتابخانه عقیده دانلود شده است.

www.aqeedeh.com

book@aqeedeh.com

ایمیل:

سایت‌های مجموعه موحدین

www.aqeedeh.com

www.mowahedin.com

www.islamtxt.com

www.videofarsi.com

www.shabnam.cc

www.zekr.tv

www.sadaislam.com

www.mowahed.com

contact@mowahedin.com

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فهرست مطالب^۱

- ۱ [مقدمه]
- ۱ مدینه اولین پایتخت اسلام
- ۲ برتری مکه بر مدینه
- ۵ فضائل مدینه منوره
- ۵ مدینه حرم است؟
- ۸ مدینه مرکز ایمان
- ۸ دستور هجرت به مدینه
- ۱۰ جائزه‌ی سکونت در مدینه
- ۱۱ خط قرمز مدینه
- ۱۱ برکت مدینه
- ۱۱ پاسداران مدینه
- ۱۲ خصوصیات مدینه
- ۱۳ فضیلت نماز در مدینه
- ۱۵ پاسخ چند سؤال مهم
- ۱۵ نماز نفل چگونه؟
- ۱۵ نماز در توسعه چگونه؟

۱- فهرست و تقریباً همه تیتراها از سوی مترجم افزوده شده است.

- بخشی از بهشت در مدینه! ۱۶
- خارج از مسجد چطور؟ ۱۷
- چهل نماز چطور؟: ۱۷
- دفن در مساجد چطور؟: ۱۸
- پاسخ یک اشکال ۱۸
- آخرین وصیت رسول الله صلي الله عليه وآله وسلم ۲۱**
- پنج روز پیش از وفات: ۲۱
- در آخرین لحظات زندگی: ۲۲
- نتیجه گیری ۲۲
- مسجد قباء و فضیلت آن ۲۵**
- در هر نفسی دو شکر لازم! ۲۶
- یک خاطره از حجاج هند ۲۶
- آداب سکونت در مدینه منوره ۲۹**
- ۱- محبت با مدینه ۲۹
- ۲- احتیاط در مدینه ۲۹
- ۳- استفاده از مدینه ۳۰
- ۴- در مدینه الگوی خیر باشید! ۳۰
- ۵- قدر شناس باشید! ۳۱
- ۶- بدعت گریز باشید! ۳۲
- ۷- در مدینه شکار نکنید! ۳۳
- ۸- صبر کنید جاززه دارید! ۳۴
- ۹- دشمن مدینه ذوب می شود! ۳۵

۱۰- مغرور نشوید! ۳۶

۱۱- در مدینه طالب علم باشید! ۳۷

آداب زیارت مدینه ۳۹

زیارت سه قبرستان در مدینه ۴۰

زائر چگونه زیارت کند؟ ۴۰

زیارت رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم ۴۱

زیارت ابوبکر صدیق و عمر فاروق رضی الله عنهما ۴۱

افتخارات ابوبکر صدیق رضی الله عنه ۴۱

اولین و آخرین رفیق پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم: ۴۱

اولین فدایی اسلام: ۴۲

در رکاب پیامبر صلی الله علیه وسلم: ۴۲

ستایش قرآن از ابوبکر رضی الله عنه: ۴۲

افتخارات عمر فاروق رضی الله عنه ۴۴

در صحبت پیامبر صلی الله علیه وسلم: ۴۴

عادلترین کشورگشای تاریخ: ۴۵

شهادت در محراب حرم: ۴۵

کاش می شناختند! ۴۶

حکم دشنام صحابه رضی الله عنهم ۴۷

زیارت بدعت ۴۹

مشکل گشا فقط الله! ۴۹

زندگی برزخ ۵۰

فروتنی مخصوص الله! ۵۰

دست کشیدن به در دیوار! ۵۱

- ۵۱ وجوب محبت رسول الله صلی الله علیه وسلم.
- ۵۲ چرا رسول الله صلی الله علیه وسلم را دوست داریم؟
- ۵۲ نشانه محبت با رسول الله صلی الله علیه وسلم چیست؟
- ۵۳ توضیح علماء درباره این آیه کریمه.....
- ۵۴ الگو کیست؟
- ۵۵ طواف مخصوص کعبه!
- ۵۶ با رسول خدا صلی الله علیه وسلم مؤدب باشیم!
- ۵۷ ادب سلام دادن به رسول الله صلی الله علیه وسلم.....
- ۵۸ رابطه حج با سفر مدینه.....
- ۶۰ فهم صحابه رضی الله عنهم از آیه کریمه.....
- ۶۱ زیارت رسول صلی الله علیه وسلم محبوب.....
- ۶۳ فوائد زیارت قبر.....
- ۶۴ آموزش زیارت قبور.....
- ۶۴ حکم زیارت قبور برای زن؟
- ۶۵ زیارت بدعت یا، نادرست.....

[مقدمه]

الحمد لله نحمده ونستعينه ونستغفره، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا، من يهده الله فلا مضلّ له، ومن يضلل فلا هادي له، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله، وخليته وخيرته من خلقه، أرسله الله بين يدي الساعة بشيراً ونذيراً، وداعياً إلى الله بإذنه وسراجاً منيراً، فدلّ أمته على كل خير، وحرّرها من كل شرّ، اللهم صلّ وسلّم وبارك عليه وعلى آله وأصحابه ومن سلك سبيله واهتدى بهديه إلى يوم الدين أمّا بعد:

مدینه اولین پایتخت اسلام

مدینه منوره و طيبة الطيبة شهر رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم، محل نزول وحی، و جایی است که جبریل امین علیه السلام خدمت رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم فرود می آمد، مدینه مرکز ایمان و شهر ملاقات و زندگی مهاجرین و انصار است، شهر کسانی که مدینه و ایمان را برگزیدند و بر همه چیز ترجیح دادند.

مدینه منوره اولین پایتخت مسلمانان است که پرچم جهاد فی سبیل الله از آن افرشته شد، و کاروان های حق برای نجات بشریت از تاریکی های ضلالت و گمراهی، و هدایت آنان به نور حق رهسپار گردید، از همین مدینه منوره بود که نور حق درخشیدن گرفت و جهان را با شعاع هدایت و ایمان روشن نمود.

مدینه منوره شهر هجرت مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم است، ایشان برای هجرت شان مدینه را انتخاب کردند، و تا آخرین رمق حیات در همین شهر مقدس

زندگی نمودند، و نهایتاً در همین شهر جان به جان آفرین سپردند، و در همین شهر دفن شدند، و از همین شهر بر انگیخته خواهند شد.

مرقد ایشان اولین قبری خواهد بود که در روز محشر باز شده و ایشان از آن بر خواهند خواست، غیر از قبر ایشان جای قبر هیچ پیامبر دیگری به طور یقینی مشخص نیست.

این مدینه مبارکه شهری است که خداوند به آن عزت و افتخار بخشیده و آن را بر سایر شهرها برتری داده است. پس از مکه مکرمه خداوند این شهر را بهترین جای روی زمین قرار داده است.

برتری مکه بر مدینه

اینکه گفتیم مکه مکرمه بر مدینه منوره فضیلت و برتری دارد به دلیل این است که وقتی کفار مکه رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم را از مکه مکرمه اخراج کردند، و ایشان عازم مدینه شدند، به مکه روی آورده و فرمودند:

«والله أنك لخیر أرض الله وأحب أرض الله إلى الله، ولو لا أني أخرجت منك ما خرجت» «ای شهر مکه! بخدا سوگند تو بهترین زمین خدایی، و بهترین و محبوب‌ترین زمین خدا در نزد خدایی، و اگر من اخراج نمی‌شدم هرگز از تو بیرون نمی‌رفتم»^(۱).

و اما حدیثی که به پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم نسبت داده می‌شود که پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم دعا کردند و فرمودند:

۱- روایت از ترمذی و ابن ماجه است و حدیث صحیح است.

«اللَّهُمَّ إِنَّكَ أَخْرَجْتَنِي مِنْ أَحَبِّ الْبِلَادِ إِلَى يَعْغِي مَكَّةَ فَأَسْكِنِي فِي أَحَبِّ الْبِلَادِ إِلَيْكَ يَعْغِي الْمَدِينَةَ»^(۱).

این حدیث موضوعی است و معنایش درست نیست، زیرا از محتوای آن چنین برداشت می‌شود که خداوند یک چیزی را دوست دارد و پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم چیزی دیگری را، و مشخص است که محبت پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم تابع محبت خداوند است و هرگز دوست داشته خداوند از دوست داشته پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم جدا نیست.

اینک به لطف خداوند تصمیم گرفتم این کتاب کوچک را در فضیلت این مدینه مبارکه به رشته تحریر در آورم که در آن ابتداء بخشی از فضائل مدینه منوره، سپس بخشی از آداب سکونت آن و در پایان بخشی از آداب زیارت آن را ذکر خواهم کرد.

۱- این حدیث موضوع و ساختگی است.

فضائل مدینه منوره

مدینه حرم است؟

از فضائل این شهر مقدس و مبارک این است که خداوند متعال آن را حرم امن قرار داده چنانکه مکّه مکرمه را حرم امن قرار داده است.

از پیامبر گرامی صلی الله علیه وآله وسلم روایت است که فرمودند:

«إن إبراهيم حرم مكة، وإني حرمت المدينة»^(۱).

یعنی: «ابراهیم علیه السلام مکّه را حرم قرار داده و من مدینه را حرم قرار می‌دهم».

مقصود از نسبت حرمت به ابراهیم و محمد علیهما السلام اظهار حرمت است و إلا عین تحریم یا حرمت از جانب ذات متعال خداوند است، اوست که مکّه و مدینه را حرم قرار داده است، از میان تمام شهرهای جهان خداوند متعال فقط این دو شهر را به این صفت اختصاص داده است.

بنابراین هیچ دلیلی وجود ندارد که خداوند غیر از مکّه و مدینه جای دیگری را حرم قرار داده باشد، اینکه بعضی‌ها گمان می‌کنند مسجد الاقصی ثالث الحرمین است اشتباهی بیش نیست که بر زبان بعضی مردم عوام جاری شده است، چون حرمین همین دو حرم است که سومی ندارد، البته تعبیر درستش این است که گفته شود ثالث المسجدین، یعنی سومین مسجدی که از طرف خداوند افتخار و عظمت و شرافت یافته‌اند.

از پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم ثابت شده که دربارهٔ اثبات فضیلت این سه مسجد و عزم و ارادهٔ نماز در آن‌ها فرموده‌اند:

«لا تشد الرحال إلا إلى ثلاثة مساجد، المسجد الحرام ومسجدی هذا والمسجد الاقصى» «عزم سفر به نیت عبادت جز سه مسجد به هیچ جای دیگری جایز نیست، مسجد الحرام در مکه مکرمه و این مسجد من و مسجد اقصی»^(۱). مقصود از حرم در مکه و مدینه کل حدود حرم است، اینکه مردم فقط مسجد نبوی را حرم می‌پندارند، اشتباه است، زیرا مسجد نبوی به تنهایی حرم نیست بلکه تمام مدینه حرم است از کوه عیر در جنوب تا کوه ثور در شمال، و بین دو پهلوی شرقی و غربی آن.

چنانکه پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم می‌فرماید: «المدينة حرم ما بین عیر إلى ثور»^(۲).

همچنین پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم می‌فرماید:

«إني حرمت ما بین لابتی المدينة أن یقطع اعضاها أو یقتل صیدها» «من دو طرف مدینه را حرم قرار دادم، که مبادا درخت آن قطع شود یا شکارش کشته شود»^(۳).

همچنانکه روشن است اینک مدینه منوره در زمان ما گسترش یافته است و بخش‌هایی از آبادی از حدود حرم فراتر رفته است، لذا نمی‌توان گفت تمام ساختمان‌های موجود در مدینه حرم است، فقط بناهایی که داخل حدود مدینه باشد

۱- صحیح بخاری و صحیح مسلم.

۲- صحیح بخاری و صحیح مسلم.

۳- صحیح مسلم.

حرم است، اما آنچه خارج از حدود حرم باشد می‌توان گفت از مدینه است ولی نمی‌توان گفت حرم است.

از پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم دربارهٔ حدود حرم الفاظ مختلفی نقل شده گاهی «بین اللابتین» بین دو طرف مدینه گاهی «بین الحرتین» گاهی «بین الجبلین» و گاهی «ما بین عیر إلى ثور» فرموده‌اند که مفهوم این الفاظ با هم تفاوتی ندارد، زیرا حدود کوچک‌تر در حدود بزرگ‌تر داخل است، بین دو لابه هم حرم است بین دو حره هم حرم است بین دو کوه هم حرم است بین عیر تا ثور هم حرم است.

اگر در مورد قسمتی مشخصی از مدینه پرسشی پیش بیاید که این بخش از حرم هست یا نیست در این صورت می‌توان آن را از مشتبهات گفت و پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم روش برخورد با مشتبهات را بیان فرموده‌اند، و آن احتیاط است.

چنانکه رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم در حدیث صحیحی که امام بخاری و امام مسلم آن را به روایت نعمان بن بشیر رضی الله عنه آورده‌اند می‌فرمایند:

«فمن اتقى الشبهات فقد استبرأ لدينه وعرضه ومن وقع في الشبهات وقع في الحرام» «پس کسی که از شبهات بپرهیزد یقیناً دین و آبرویش را حفظ کرده است و کسی که در شبهات بیفتد در حرام افتاده است»^(۱).

از فضائل دیگری که دربارهٔ مدینه منوره این شهر مقدس و مبارک آمده این است که پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم آن را طیبه و طابه نامیدند.

بلکه در صحیح مسلم آمده است که خداوند آن را طابه نامیده است!! این هر دو لفظ یعنی طابه و طیبه از کلمهٔ طیب به معنی پاک گرفته شده است که بر طیب و

پاک دلالت می‌کند، پس طابه و طیبه دو تا از اسمای دیگر مدینه است. این‌ها دو کلمه پاک و پر طراوت هستند که بر شهر و سر زمین پاک گذاشته شده‌اند.

مدینه مرکز ایمان

از فضائل دیگر مدینه این است که ایمان، به مدینه باز می‌گردد، چنانکه پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند:

«إن الإيمان ليارز إلى المدينة كما تأرز الحية إلى جحرها».

«یقیناً ایمان به مدینه باز خواهد گشت هم چنانکه مار به سوراخش باز می‌گردد»^(۱).

معنایش این است که سر انجام ایمان به مدینه باز خواهد گشت، و در مدینه باقی خواهد ماند و مسلمانان از سراسر جهان قصد سکونت مدینه را خواهند کرد، و انگیزه شان در این امر ایمان و محبت این شهر مقدس و مبارک خواهد بود که خداوند آن را حرم قرار داده است.

دستور هجرت به مدینه

از دیگر فضائل مدینه منوره این است که پیامبر خدا صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند:

«أمرت بقرية تأكل القرى (يعني أمر بالهجرة إلى هذه المدينة) يقولون لها

يثرب وهي المدينة» «بمن دستور داده شد به قریه‌ای هجرت کنم که سایر قریه‌ها را خواهد خورد، مردم آن را یثرب می‌نامند، در حالیکه مدینه است»^(۲).

۱- صحیح بخاری و صحیح مسلم.

۲- صحیح بخاری و صحیح مسلم.

پس این فرموده رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم که «تأکل القرى» تفسیرش این است که بر سایر شهرها پیروز خواهد شد یعنی سر انجام حتماً پیروزی از آن مدینه خواهد بود.

همچنین در معنی و تفسیر این جمله گفته شده که غنیمت‌هایی که از جهاد در راه خدا بدست می‌آید به مدینه سرازیر می‌شود، و این هر دو مورد اتفاق افتاد یعنی هم مدینه منوره بر سایر شهرها پیروز شد، به این صورت که هدایت گران مصلح و مجاهدان فاتح از این شهر مقدس براه افتادند و به حکم پروردگارش انسان‌ها را از تاریک‌های شرک و کفر و جهل و گمراهی به نور ایمان هدایت کردند، و در نتیجه تلاش‌ها و زحمت‌ها و فداکاری‌های آنان مردم به دین خدا گرویدند.

بنابر این می‌توان با قاطعیت ادعا کرد که هر خیر و نیکی و سعادت و رستگاری که در سراسر جهان به انسان‌ها رسیده منبع و سر چشمه‌اش این مدینه طیبه و شهر مقدس رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم است.

پس جمله «تأکل القرى»: «سایر شهرها را خواهد خورد» مصداق و تفسیرش فتوحات صدر اسلام است که بدست پرتوان دلاور مردان و قهرمانان بی‌نظیر تاریخ بشریت، صحابه بزرگوار رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم رقم خورد، آری بدست سرداران بزرگ اسلام خلفای راشدین و دیگر افتخار آفرینان مکتب نبوت رضی الله عنهم أجمعین.

همچنین سرازیر شدن غنیمت به مدینه طیبه نیز تحقق یافت، زیرا پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم از خرج شدن خزانه‌های قیصر و کسرا در راه خدا خبر دادند، و این امر متحقق شد و این خزانه‌ها به شهر مقدس مدینه طیبه سرازیر گردید و توسط عدالت گستر بی‌نظیر تاریخ حضرت عمر فاروق رضی الله عنه تقسیم شد.

جائزه سکونت در مدینه

از دیگر فضائل مدینه طیبه این است که پیامبر صلی الله علیه وآله سلم بر صبر و تحمل سختی‌ها و دشواری‌های مدینه منوره ترغیب دادند، و فرمودند:

«المدینه خیر لهم لو كانوا يعلمون» «مدینه بهتر است برای آنان اگر بدانند».

این مطلب را در مورد کسانی فرمودند که در فکر کوچ کردن از مدینه و جستجوی رفاه و آسایش و مال فراوان و روزی گسترده بودند، وقتی رسول مشفق صلی الله علیه وآله وسلم از تصمیم آنان اطلاع یافتند فرمودند:

«المدینه خیر لهم لو كانوا يعلمون، لا يدعها أحد رغبة عنها، إلا أبدل الله فيها من هو خیر منه ولا یثبت أحد علی لأوائها وجهدها إلا كنت له شفیعاً أو شهیداً یوم القیامة» «مدینه بهتر است برای آنان اگر بدانند، هیچ کس نیست که به قصد اعراض و روی گردانی مدینه را ترک کند مگر اینکه خداوند بجای او کسی را در مدینه جای می‌دهد که از او بهتر باشد، و هیچ کسی نیست که بر سختی و دشواری مدینه صبر کند مگر اینکه در روز قیامت برای او شفیع و گواه خواهم بود»^(۱).

این حدیث شریف می‌رساند که مدینه منوره چقدر فضیلت دارد و اینکه صبر و تحمل بر سختی و دشواری و گرفتاری و تنگی معیشت اگر برای کسی پیش بیاید چقدر فضیلت دارد، اینگونه رنج‌ها و مشقت‌ها هرگز نباید بهانه قرار گیرد که کسی مدینه را رها کند و در تلاش روزی فراختر و رفاه و آسایش به جای دیگری کوچ کند، بلکه شایسته است که بر هرگونه رنج و مشقتی که احیاناً پیش خواهد آمد صبر کند که خداوند در برابر این صبر، اجر عظیم و پاداش فراوانی به او وعده داده است.

خط قرمز مدینه

از دیگر فضائل مدینه منوره این است که، پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم از یک سو حرمت و عظمت آن را بیان فرمودند و از سوی دیگر خطر بدعت گذاری و حمایت از بدعت را توضیح دادند لذا می فرمایند:

«المدینه حرم من غیر الی ثور، من أحدث فیها حدثا أو آوی محدثا فعليه لعنة الله والملائكة والناس أجمعین لا یقبل الله منه صرفا ولا عدلا»
 «مدینه از کوه غیر (در جنوب) تا کوه ثور (در شمال) حرم است، کسی که در آن بدعتی ایجاد کند یا بدعت گذاری را پناه دهد پس لعنت خدا و فرشتگان و تمام مردم بر او باد، خداوند هیچ فرض و نقلی از او نخواهد پذیرفت»^(۱).

برکت مدینه

از دیگر فضائل مدینه منوره این است که رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم برای آن دعای برکت نمودند از جمله می فرمایند:

«اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي ثَمَرِنَا وَبَارِكْ لَنَا فِي مَدِينَتِنَا وَبَارِكْ لَنَا فِي صَاعِنَا وَبَارِكْ لَنَا فِي مَدَنَّا» «پروردگارا! در میوه مان بما برکت عنایت فرما، در شهر ما (مدینه) به ما برکت عنایت فرما، و در پیمانۀ ما به ما برکت عنایت فرما»^(۲).

پاسداران مدینه

از دیگر فضائل مدینه منوره این است که دجال و وبا (یعنی بیماری های واگیر) به مدینه وارد نخواهد شد، چنانکه پیامبر گرامی صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند:

۱- صحیح بخاری و صحیح مسلم.

۲- صحیح مسلم.

«علي أنقَاب المدينة ملائكة لا يدخلها الطاعون ولا الدجال» «یعنی بر راه‌های ورودی مدینه فرشتگانی مأمورند که از آن حفاظت می‌کنند لذا دجال و وبا به مدینه وارد نخواهد شد»^(۱).

احادیثی که در باب فضائل مدینه منوره آمده خیلی زیاد است آنچه ما در اینجا ذکر کردیم فقط بخشی از روایاتی است که یا در صحیحین یعنی بخاری و مسلم و یا در یکی از آنها آمده است.

بهترین کتابی که در فضائل مدینه منوره نوشته شده کتابی است که توسط دکتر صالح بن حامد الرفاعی نگاشته شده که در اصل تز دکترای ایشان از دانشگاه اسلامی مدینه منوره است، اسم کامل کتاب این است:

«الأحاديث الواردة في فضائل المدينة جمعاً ودراسة».

که بنده سفارش‌م به طلبه و علماء این است که حتماً این کتاب را داشته باشند، و از آن استفاده کنند.

خصوصیات مدینه

از ویژگی‌های این شهر مقدس این است که در آن دو مسجد بزرگ یعنی مسجد پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم و مسجد قباء می‌درخشد.

در باره مسجد رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم احادیث زیادی آمده است، از جمله اینکه رسول گرامی صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند:

«لا تشد الرحال إلا إلى ثلاثة مساجد، المسجد الحرام، ومسجدي هذا والمسجد الأقصى» «سفر مخصوص به نیت عبادت جز به سه مسجد به هیچ جای دیگری جایز نیست، مسجد الحرام، و این مسجد من و مسجد اقصی»^(۱).

پس در این مدینه مقدس یکی از سه مسجدی است که به دست پیامبران علیهم السلام ساخته شده است، و این همان سه مسجدی است که سفر به قصد ثواب و عبادت جز به این‌ها به هیچ جای دیگری جایز نیست.

فضیلت نماز در مدینه

همچنین درباره فضیلت نماز خواندن در این مسجد شریف روایات صحیح آمده است و اینکه یک نماز در مسجد شریف نبوی برتر از هزار نماز در غیر آن است، چنانکه رسول مکرم صلی الله علیه وآله وسلم می‌فرمایند:

«صلاة في مسجدي هذا أفضل من ألف صلاة في ما سواه إلا المسجد الحرام» «یک نماز در این مسجد من بهتر از هزار نماز در غیر آن است به جز مسجد الحرام»^(۲).

پس فضیلت بزرگ و فرصت بسیار ارزشمندی است که انسان برای آخرتش از آن بهره بگیرد و حد اکثر استفاده را بکند، فرصتی که اجر و پاداش در آن افزایش می‌یابد، نه ده برابر و صد برابر بلکه بیش از هزار برابر.

مشخص است که تاجران و بازاریان ما در عصر حاضر اگر بدانند که مالشان در فلان فصل یا فلان مناسبت و در فلان جا به فروش می‌رسد، بدون چون و چرا به هر قیمتی شده خود را برای آن فصل و آن تاریخ آماده می‌کنند، که ممکن است استفاده شان به پنجاه در صد یا صد در صد برسد!

در حالیکه فایده نماز در مسجد شریف نبوی دنیایی هم نیست، زایل شدنی هم نیست، احتمالی و غیر یقینی هم نیست، و پنجاه در صد و صد در صد هم نیست،

۱- صحیح بخاری و صحیح مسلم.

۲- صحیح بخاری و صحیح مسلم.

بلکہ «آخروی» و «ماندنی» و «همیشگی» و «بیش از هزار برابر» است. پس کیست کہ آستین بالا زند و با یقین و باور کامل به وعدہ خدا و رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کمر ہمت ببندد و از اینگونه فرصت‌ها استفادہ کند.

پاسخ چند سؤال مهم

درباره این حدیث و مسجد شریف نبوی چند نکته قابل تذکر است:

نماز نفل چگونه؟

اول: اجر و پاداش در مسجد شریف نبوی که به بیش از هزار برابر می‌رسد به نمازهای فرضی اختصاص ندارد بلکه نمازهای نقلی را نیز شامل می‌شود، زیرا پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم «صلاة» فرمودند، پس همچنانکه نماز فرض برابر با هزار نماز است یک نماز نفل نیز برابر با هزار نماز است.

نماز در توسعه چگونه؟

دوم: اجر مذکور در حدیث یعنی هزار برابر به مسجد خود حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم یا مسجد قدیم اختصاص ندارد، بلکه همچنانکه مسجد قدیم را شامل می‌شود همه توسعه‌ها و اضافاتی که چه تا کنون به مسجد ملحق شده و چه در آینده ملحق خواهد شد همه را شامل می‌شود، به دلیل اینکه دو خلیفه راشد عمر فاروق و عثمان ذی النورین رضی الله عنهما مسجد شریف نبوی را از طرف جلو یعنی قبله توسعه دادند.

بنابراین مشخص است که امام و صف‌های جلو که در توسعه واقع است خارج مسجد زمان خود حضرت صلی الله علیه وآله وسلم قرار می‌گیرد، اگر توسعه مسجد حکم مسجد را نمی‌داشت آن دو خلیفه راشد رضی الله عنهما مسجد شریف را بویژه از طرف جلو توسعه نمی‌دادند، در حالیکه هنگام توسعه حضرت عمر فاروق و عثمان ذی النورین رضی الله عنهما بسیاری از صحابه رضی الله عنهم زنده و

موجود بودند، اما هیچکس از آنان بر این کار حضرت عمر و عثمان رضی الله عنهما اعتراض نکرد، پس این موضوع خود دلیل روشن و قاطع است که اجر هزار برابر به مسجد زمان حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم اختصاص ندارد.

بخشی از بهشت در مدینه!

سوم: در مسجد شریف قطعه یا بخشی است که رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم آن را باغی از بهشت توصیف نمودند، چنانکه فرمودند:

«ما بین بیتی ومنبري روضة من رياض الجنة» «بین خانه و منبر من باغی از باغ‌های بهشت است»^(۱).

طبیعی است که اختصاص این بخش مشخص از مسجد شریف به این صفت دلالت بر فضیلت و اختصاص این بخش دارد، و راه استفاده از این فضیلت این است که بنده مؤمن سعی کند در آن نماز نفل بخواند و به ذکر خدا و تلاوت قرآن مشغول شود بشرطیکه در نشستن و نماز خواندن در آن یا برای رسیدن به آنجا به کسی اذیت و آزار نرساند.

و اما اداء کردن نمازهای فرض در صف‌های جلو بهتر است، زیرا پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم می‌فرمایند:

«خیر صفوف الرجال أولها وشرها آخرها» «بهترین صف‌های مردان صف‌های اول و بدترین آن صف‌های آخر است»^(۲).

و همچنین می‌فرمایند:

۱- صحیح بخاری و صحیح مسلم.

۲- صحیح مسلم.

«لو يعلم الناس ما في النداء والصف الأول ثم لم يجدوا إلا أن يستهموا عليه لأستهموا عليه» «اگر مردم اجر و پاداش اذان و صف اول را بدانند آنگاه ببینند که برای حصول آن جز قرعه کشی راهی وجود ندارد حتما قرعه کشی خواهند کرد»^(۱).

خارج از مسجد چطور؟

چهارم: هرگاه مسجد نبوی از نماز گزاران پر شود و کسی دیرتر برسد و در مسجد جای نیابد هر جایی که در خارج از مسجد جز طرف قبله توانست به صف‌های نماز بپیوندد، طبیعی است که اجر و پاداش نماز جماعت را حاصل خواهد کرد، و اما پاداش هزار نماز یا هزار برابر فقط به کسانی اختصاص دارد که داخل مسجد نماز بخوانند، زیرا پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند:

«صلاة في مسجدي هذا خير من ألف صلاة فيما سواه إلا المسجد الحرام»^۲

پس کسی که در خیابان نماز بخواند واضح است که در مسجد نماز نخوانده بنابراین اجر و پاداش مذکور به او تعلق نمی‌گیرد.

چهل نماز چطور؟

پنجم: در نزد بسیاری از مسلمانان چنین شایعه شده است که هر کس به مدینه منوره بیاید الزاماً باید در مسجد نبوی چهل نماز بخواند، به دلیل حدیثی که در مسند امام احمد از حضرت انس رضی الله عنه روایت شده که پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند:

۱- صحیح بخاری و صحیح مسلم.

۲- «یک نماز» در این مسجد من» بهتر از هزار نماز در غیر آن است به جز مسجد الحرام».

«من صلي في مسجدي أربعين صلاة لا تفوته صلاة كتب له براءة من النار ونجات من العذاب وبريء من النفاق» «هر کس در مسجد من چهل نماز بخواند که هیچ نمازی از او فوت نشود برایش برائت از دوزخ و نجات از عذاب نوشته می‌شود و از نفاق بری می‌گردد».

در حالیکه این حدیث ضعیفی است که حجت قرار نمی‌گیرد، بلکه در این زمینه وسعت وجود دارد، بنابر این هر کس که به مدینه بیاید نمازهای معین یا عدد مشخصی از نمازها در مسجد رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم بر او لازم نمی‌شود، بلکه هر نمازی در این مسجد شریف از هزار نماز در جای دیگر بهتر است، بدون اینکه این اجر و پاداش به نماز مشخصی ارتباط داشته باشد.^۱

دفن در مساجد چگونه؟

ششم: بسیاری از مسلمانان در کشورهای مختلف اسلامی متأسفانه گرفتار بلایی شده‌اند که در تضعیف اعتقادات آنان نقش منفی و بلکه مخرب دارد، و آن اینکه بر روی قبر یا در کنار بعضی قبرها مسجد می‌سازند، یا اینکه مرده را در محوطه مسجد دفن می‌کنند!!

استدلال یا در واقع بهانه و دستاویز بعضی‌ها در این زمینه وجود قبر رسول مکرم صلی الله علیه وآله وسلم در مسجد شریف ایشان است!!

پاسخ یک اشکال

۱- منظور این است که هشت روز و چهل نماز هیچ ربطی به حج و عمره ندارد، خدا کند کسی بتواند هشتاد روز در مدینه بماند و چهل نَه، که چهارصد نماز بخواند هر چه بیشتر بهتر، فقط دانستن این نکته مهم است که آیا در صورت کم شدن عدد نمازها از چهل، حج و عمره زائر درست است یا خیر؟ که طبعاً در نزد همه علماء و همه مذاهب فقهی درست و کامل است. مترجم.

پاسخ شبهه مذکور این است که پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم هنگامی که وارد مدینه منوره شدند اولین کاری که کردند مسجدشان را ساختند و سپس خانه یا حجرات امهات المؤمنین را در کنار مسجد بنا کردند.

از جمله حجره ام المؤمنین حضرت عایشه رضی الله عنها که رسول معظم صلی الله علیه وآله وسلم در آن دفن شدند، این حجرات بعد از رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم در زمان خلفای راشدین رضی الله عنهم و زمان حضرت معاویه رضی الله عنه و خلفای دیگر بعد از ایشان همچنان وجود داشت، در زمان خلافت بنی امیه مسجد نبوی توسعه و گسترش داده شد و حجره حضرت عایشه رضی الله عنها که قبر شریف رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم در آن بود به مسجد ملحق گردید.

آخرین وصیت رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم

احادیث بسیار محکم و غیر قابل نسخی از پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم روایت شده که دلالت می‌کند قبر یا قبرستان را مسجد قرار دادن حرام است. از جمله حدیث جندب بن عبدالله البجلی رضی الله عنه که فقط پنج شب پیش از وفات حضرت از ایشان شنیده است می‌فرماید:

پنج روز پیش از وفات:

پنج روز قبل از وفات پیامبر گرامی صلی الله علیه وآله وسلم از ایشان شنیدم که می‌فرمودند:

«انی أبرأ إلى الله أن يكون لي منكم خليل فإن الله أتخذني خليلاً كما أتخذ إبراهيم خليلاً ولو كنت متخذاً من أمتي خليلاً لأتخذت أبا بكر خليلاً ألا وإن من كان قبلكم كانوا يتخذون قبور أنبياءهم وصالحيهم مساجد، ألا فلا تتخذوا القبور مساجد فإني أنهاكم عن ذلك» «من به بارگاه خدا از این امر بیزاری می‌جویم که از میان شما خلیلی داشته باشم، زیرا خداوند همچنانکه ابراهیم را انتخاب کرده مرا نیز برای خودش بر گزیده است، ولی اگر من می‌خواستم از میان امتم کسی را خلیل بر گزینم حتماً ابوبکر را انتخاب می‌کردم، بدانید و آگاه باشید که امت‌هایی که قبل از شما بودند همواره قبرهای پیامبران و نیکوکارانشان را مسجد قرار می‌دادند، بدانید و آگاه باشید مبادا شما قبرها را مسجد درست کنید که من شما را از اینکار نهی می‌کنم»^(۱).

در آخرین لحظات زندگی:

بلکه پیامبر گرامی صلی الله علیه وآله وسلم در آخرین لحظات زندگی هنگامی که داشتند این دنیا را وداع می‌کردند چنانکه از ام المؤمنین حضرت عایشه صدیقه و ابن عباس رضی الله عنهم روایت شده فرمودند:

هنگامی که رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم در آخرین بیماری شان بسر می‌بردند قدیفه‌ای بر چهره شان می‌انداختند، هر گاه احساس دلتنگی می‌کردند چهره شان را باز می‌کردند، در چنین حالتی فرمودند:

«لعنة الله على اليهود والنصارى أتخذوا قبور أنبياءهم مساجد يحذر ما صنعوا» «لعنت خدا بر یهود و نصاری باد که قبرهای پیامبران شان را مسجد قرار دادند، از کردار آنان بر حذر می‌داشت»^(۱).

نتیجه گیری

این احادیث از ام المؤمنین عایشه صدیقه و ابن عباس و جندب بن جناده رضی الله عنهم چنان قوی و محکم است که هرگز قابل نسخ نیست زیرا حدیث جندب در آخرین روزهای عمر شریف رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم بوده و حدیث عایشه و ابن عباس رضی الله عنهما در آخرین لحظات عمر مبارک آن حضرت بوده است.

بنابر این برای هیچکس از امت اسلامی چه فرد و چه گروه شایسته نیست که مدلول این احادیث صحیح و محکم را فرو گذارد، و کاری را که در زمان بنی امیه صورت گرفته دستاویز قرار دهد.

زیرا همچنانکه عرض کردیم مرقد رسول مکرم صلی الله علیه وآله وسلم در زمان بنی امیه به مسجد شریف ایشان ضمیمه شد، پس این عمل را بهانه و دستاویز قرار دادن و بر این اساس بر قبرها مسجد ساختن یا مرده‌ها را در مساجد دفن کردن به هیچ عنوان جایز نیست.

مسجد قباء و فضیلت آن

مسجد قباء دومین مسجدی است که در مدینه منوره دارای فضیلت و منزلت فوق العاده‌ای است، به تعبیر قرآن کریم این مسجدی است که از اولین روز بر تقوی بنا نهاده شده است.

فضیلت نماز در مسجد قباء هم از سنت قولی و هم از سنت فعلی پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم کاملاً ثابت و روشن است. درباره عمل یا سنت فعلی ایشان از عبد الله بن عمر رضی الله عنهما روایت است که فرمود:

«كان النبي صلى الله عليه وآله وسلم يأتي مسجد قباء كل سبت ماشياً أو راكباً فيصلي فيه ركعتين» «پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم هر روز شنبه پیاده یا سوار، به مسجد قباء می آمدند، و در آن دو رکعت نماز می خواندند»^(۱).

و اما سنت قولی حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم از سهل بن حنیف رضی الله عنه روایت است که فرمود رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند: «من تطهر في بيته ثم أتى مسجد قباء فصلي فيه صلاة كان له أجر عمرة» «هر کس در خانه اش وضوء بگیرد و سپس به مسجد قباء برود و در آن دو رکعت نماز بخواند به او پاداش یک عمره داده خواهد شد»^(۲).

۱- صحیح بخاری و صحیح مسلم.

۲- ابن ماجه و دیگران.

اینکه پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم «فصلي فيه صلاة» فرمودند چون لفظ «صلاة» نکره است نماز فرض و نفل هر دو را شامل می‌شود.

در سنت هیچ دلیل دیگری وجود ندارد که غیر از این دو مسجد، مسجد دیگری فضیلت خاصی داشته باشد.

در هر نفسی دو شکر لازم!

به کسی که خداوند توفیق سکونت در مدینه مبارکه این طيبة الطيبة را عنایت فرماید، باید یقین و باور داشته باشد و همواره این تصور را در ذهن و قلبش استحضر داشته و تکرار کند که او به نعمت بسیار بزرگ و احسان عظیمی دست یافته است.

بنابر این برای حصول این نعمت بزرگ خدا را سپاس گوید و شکرش را بجای آورد که چنین فضل و احسان رشک آفرینی نصیبش کرده است، این ساکن مدینه باید بیندیشد که چقدر از ساکنان روی زمین فقط در اشتیاق و آرزوی این نشسته‌اند که روزی خداوند به آنان توفیق حتی یکبار مشرف شدن به مکه مکرمه و مدینه منوره را عنایت فرماید، تا بتوانند مدتی هر چند کوتاه در این دیار مقدس سپری کنند، و بعضی از این مؤمنان مشتاق، شاید سال‌ها زحمت می‌کشد و اندک اندک پس انداز می‌کند تا شاید روزی به این آرزویش برسد.

یک خاطره از حجاج هند

به یاد دارم که یکی از علمای هندوستان تعریف می‌کرد که در گذشته حجاج هندی با کشتی‌های بادی به حج می‌رفتند، و مدت‌ها بر روی دریا بودند تا به مکه و مدینه می‌رسیدند!

می‌گفت: از جمله عده‌ای پس از مدت‌ها سفر طولانی دریا وقتی به خشکی رسیدند و گفته شد که به سرزمین مکه و مدینه رسیده‌اند همانجا در داخل کشتی از خوشحالی به سجده افتادند و شکر خدا را به جای آوردند.

آداب سکونت در مدینه منوره

طبعاً سکونت این شهر مقدس از خودش آدابی دارد.

۱- محبت با مدینه

اینکه بندهٔ مسلمان این مدینهٔ طیبه را به خاطر فضیلت آن دوست داشته باشد و به خاطر اینکه پیامبر گرامی صلی الله علیه وآله وسلم آن را دوست می‌داشتند، امام بخاری در صحیحش از انس ابن مالک رضی الله عنه روایت می‌کند که:

«أن النبي صلى الله عليه وآله وسلم كان إذا قدم من سفر فنظر إلى جدارات المدينة أوضع راحلته وإن كان على دابة حركها من حبيها» «پیامبر خدا صلی الله علیه وآله وسلم هرگاه از سفری باز می‌گشتند تا چشمشان به دیوارهای مدینه می‌افتاد مرکب شان را رها می‌کردند، و اگر بر مرکبی سوار می‌بودند از شدت محبتی که به مدینه داشتند آن را حرکت می‌دادند».

۲- احتیاط در مدینه

اینکه مسلمان به شدت بکوشد که بویژه در دوران سکونتش در این مدینهٔ طیبه بر اوامر خداوند ثابت و استوار و به اطاعت خدا و رسولش شدیداً پایبند باشد و به شدت مواظب باشد که به هیچ‌گونه بدعت و گناه و نافرمانی آلوده نگردد.

زیرا همچنانکه حسنات و اعمال نیک و شایسته در این مدینهٔ طیبه و در این شهر مقدس بسیار ارزشمند است و ثواب هزار برابر دارد طبیعی است که بدعت و گناه نیز در چنین جای مقدسی خیلی خطرناک است و کسی که در حرم مرتکب گناه و نافرمانی خدا گردد گناهِش بزرگ‌تر و شدیدتر از گناه کسی است که در غیر حرم گناه

می‌کند، گرچه این لطف و کرم خداوند است که گناه مانند ثواب چند برابر حساب نمی‌شود، اما از آنجایی که در حرم انجام می‌گیرد خطر آن بیشتر می‌شود.

۳- استفاده از مدینه

بندهٔ مسلمان باید حرص داشته باشد که در این شهر مقدس که فواید و اجر و ثواب هر عملش چندین برابر است، در تجارت اخروی سهم وافر داشته باشد، به این صورت که سعی کند حد اکثر نمازهایش را در مسجد رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم بخواند، تا بتواند اجر و پاداشی که در حدیث رسول مکرم صلی الله علیه و آله وسلم آمده بدست آورد، آن رسول معظم صلی الله علیه و آله وسلم می‌فرمایند:

«صلاة في مسجدي هذا خير من ألف فيما سواه إلا المسجد الحرام» (یک نماز در این مسجد من بهتر از هزار نماز در غیر آن است به جز مسجد الحرام).

۴- در مدینه الگوی خیر باشید!

هر مسلمانی که خداوند به او توفیق سکونت در این مدینهٔ طیبه را داده است باید الگوی خیر و فضیلت برای دیگران باشد، زیرا او در شهری توفیق سکونت یافته که روزی منبع و سرچشمهٔ نور بوده است، و کاروان‌های دعوتگر و مصلح از اینجا به سراسر عالم اعزام می‌شدند.

و کسانی که به این شهر مقدس و مرکز علم و هدایت و نور می‌آمدند به راحتی می‌توانستند ببینند که ساکنان آن الگوی کامل هر خیر و نیکی هستند، و هر کدام آنان به تمام صفات و اخلاق نیک مزین می‌باشند.

بنابر این وفدها و نمایندگانی که به مدینهٔ طیبه می‌آمدند و بر می‌گشتند، از جو روحانی و الگوهای صادق و مؤمن آن اثر می‌پذیرفتند و رنگ می‌گرفتند و طبعاً آن را منعکس می‌کردند.

چون هر بیننده‌ای به خوبی ملاحظه می‌کرد که تک تک ساکنان این شهر پر خیر و برکت چگونه از کارهای خیر و فضیلت و طاعت و فرمانبرداری خدا و رسول صلی الله علیه وآله وسلم لذت می‌برد، پس الگوی نیک، اثر نیک منعکس می‌کند، و تمام افراد و ساکنین این شهر مبارک الگو و نمونه بودند.^۱

برعکس اگر افراد ساکن در این شهر مقدس اعمالشان بر خلاف مقام شامخ این مرکز ایمان و منبع خیر و برکت و سرچشمه تقوا و فضیلت باشد گر چه به هیچ وجه از ارزش والای آن چیزی نخواهد کاست اما این خود شخص است که با وجود داشتن فرصت تنبلی کرده و استفاده ننموده است!

پس علاوه بر اینکه از این شهر مقدس و فرصت‌های طلایی آن استفاده نکرده و مستحق ستایش قرار نگرفته که ضرر خواهد کرد، و نکوهش خواهد شد.

۵- قدر شناس باشید!

هر مسلمان ساکن مدینه طیبه هنگامی که در این شهر مقدس ساکن است باید همواره بیاد داشته باشد که در سرزمینی پاک و محل فرود آمدن وحی و مرکز ایمان و در شهر رسول مکرم صلی الله علیه وآله وسلم و صحابه بزرگوارش مهاجرین و انصار زندگی می‌کند. شهری که آن‌ها بدان روی آوردند و همواره با خیر و نیکی و پابندی و استقامت بر حق و هدایت، نور افشانی می‌کردند.

پس مبادا از ما کار و حرکتی سرزند که مخالف عملکرد آنان باشد، مبادا در این شهر مقدس و مرکز علم و ایمان و دعوت اسلام از کسی خطایی سرزند که خشم و غضب خدای عزوجل را به جوش آورد!

خدای نکرده اگر کسی در چنین مکان مقدس و نورانی که فقط جای فضائل و نیکی‌ها و استفاده اخروی است مرتکب گناه و نافرمانی پروردگارش شود، بداند که

۱- جز تعداد اندکی منافق که کردار آنان مغلوب و از چشم دیگران پنهان بود. مترجم.

سر انجام بدی را برای خودش رقم زده است و ضرر و زیان این گناه و مخالفت خدا و رسول صلی الله علیه وآله وسلم جز شقاوت و بدبختی دنیا و آخرت چیزی نخواهد بود.

خوشا به سعادت کسانی که از تصور گناه هم به دورند و اگر احیانا شیطان آنان را بفریبد بلافاصله روی به درگاه خدا می آورند و با توبه و استغفار و پشیمانی، خود را پاک می کنند.

۶- بدعت گریز باشید!

ساکن مدینه منوره باید به شدت بترسد و احتیاط کند که مبادا در این شهر مبارک بدعتی انجام دهد یا صاحب بدعتی را پناه دهد و در نتیجه مستحق لعنت خدا قرار گیرد، زیرا از رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم ثابت شده که فرمودند:

«المدينة حرم من غیر إلى ثور فمن أحدث فیها حدثا أو آوی محدثا فعليه لعنة الله والملائكة والناس أجمعین لا یقبل الله منه صرفا ولا عدلا»
 «مدینه از کوه غیر (در جنوب) تا کوه ثور (در شمال) حرم است، پس هر کس در آن بدعتی ایجاد کند یا بدعت گذاری را پناه دهد لعنت خدا و فرشتگان و تمام مردم بر او باد، خداوند در روز قیامت هیچگونه فرض و نفلی از او قبول نخواهد کرد»^{(۱)(۲)}.

۱- صحیح مسلم از روایت ابو هریره رضی الله عنه. صحیحین از روایت علی ابن ابی طالب رضی الله عنه.
 ۲- علماء در معنی صرف و عدل اقوال زیادی فرموده اند که قویترین آن فرض و نفل است. رک: فتح الباری شرح صحیح بخاری حدیث شماره ۱۸۷۰. مترجم

۷- در مدینه شکار نکنید!

اینکه در مدینه منوره هیچگونه درختی را قطع نکند و هیچ حیوانی را شکار نکند، زیرا از رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم احادیثی روایت شده که از این امور منع می‌کند، از جمله می‌فرماید:

«إن إبراهيم حرم مكة وإني حرمت المدينة ما بين لابتيها لا يقطع أعضائها ولا يصاد صيدها» «ابراهیم علیه السلام مکه را حرم قرار دادند و من مدینه را حرم اعلان می‌کنم، بین دو پهلوئی آن حرم است، نه درخت آن قطع گردد و نه شکار آن صید شود»^(۱).

همچنین امام مسلم با روایت سعد بن ابی وقاص رضی الله عنهما نقل می‌کند که پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند:

«إني أحرم ما بين لابتي المدينة أن يقطع أعضائها أو يقتل صيدها» «من بین دو پهلوئی مدینه را حرم اعلان می‌کنم، بنابر این قطع کردن درخت و کشتن شکار آن حرام است»^(۲).

و در صحیحین به روایت عاصم بن سلیمان الاحول نقل شده که گفت:
 «از انس رضی الله عنه پرسیدم که آیا رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم مدینه را حرم قرار داده است؟ فرمود بله، از فلان جا تا فلان جا یعنی (عیر تا ثور) را حرم قرار داده‌اند که قطع کردن درختان آن حرام است، هر کس در آن بدعتی انجام دهد یا صاحب بدعتی را جای دهد لعنت خدا و فرشتگان و تمام مردم بر او باد»^(۳).
 و در صحیحین از روایت ابو هریره رضی الله عنه آمده است که فرمود:

۱- حدیث در مسلم از روایت جابر بن عبدالله انصاری رضی الله عنهما است.

۲- صحیح مسلم.

۳- صحیح بخاری و صحیح مسلم.

«لو رأيتُ الطَّباءَ بالمدينةِ ترتع ما ذعرتُها» «اگر آهویی را ببینم که در مدینه می‌چرد آن را رم نخواهم داد، زیرا رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند: «ما بین لابتیه‌ها حرام» «بین دو پهلوئی مدینه حرام است»^(۱). منظور از درختانی که قطع کردن آن حرام است درختانی است که با قدرت الله عزوجل به طور طبیعی می‌رویند و رشد می‌کنند و اما درختانی که مردم آن‌ها را می‌کارند اگر نیازی باشد که آن را قطع کنند مانعی وجود ندارد.

۸- صبر کنید جائزه دارید!

اینکه ممکن است مسلمان ساکن مدینه به تنگی رزق و بعضی مصیبت‌ها و سختی‌ها آزمایش شود که در آن صورت شایسته است از صبر و استقامت و تحمل کار بگیرد و همواره خدا را شاکر باشد، در حدیثی که ابوهریره رضی الله عنه روایت می‌کند رسول گرامی صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند:

«لا یصبر علی لأواءِ المدینةِ وشدتها أحد من أمتی إلا کنت له شفیعاً یوم القیامة أو شهیداً» «هیچ کسی از امت من نیست که بر سختی و مصیبت مدینه صبر کند مگر اینکه در روز قیامت شفیع او خواهم بود، یا بر او گواه خواهم بود»^(۲). همچنین در صحیح مسلم آمده است که ابو سعید مولای المهری در زمان حوادث حرة خدمت ابوسعید خدری رضی الله عنه آمد و با ایشان درباره کثرت عیال و فرزندان و گرانی قیمت‌ها درد دل کرد، و نظر خواست که مدینه را ترک کند و به جای دیگری برود زیرا نمی‌تواند بر سختی و دشواری مدینه صبر کند!

۱- صحیح بخاری و صحیح مسلم.

۲- صحیح مسلم.

صحابی جلیل القدر ابو سعید خدری رضی الله عنه فرمود: «ويحك!» من هرگز چنین مشوره‌ای به تو نمی‌دهم، من از رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم شنیدم که می‌فرمودند:

«لا يصبر أحد على لأوائها فيموت إلا كنت له شفيعا يوم القيامة أزا كان مسلما» «هیچ کسی نیست که بر سختی مدینه صبر کند و بمیرد مگر اینکه من در روز قیامت شفیع او خواهم بود، البته اگر مسلمان باشد»^(۱).

۹- دشمن مدینه ذوب می‌شود!

اینکه از آزار و اذیت اهل مدینه بپرهیزد، آزار و اذیت هر مسلمانی در هر جا حرام است، اما در دیار مقدسی مثل مکه مکرمه و مدینه منوره گناهش سخت‌تر و بزرگ‌تر است.

امام بخاری در صحیحش از سعد بن ابی وقاص رضی الله عنه روایت می‌کند که فرمود از رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم شنیدم که می‌فرمود:

«لا يکید أهل المدينة أحد إلا أنماع كما ينماع الملح في الماء» «هیچ کسی نیست که علیه اهل مدینه سازش و توطئه کند مگر اینکه همانند ذوب شدن نمک در آب ذوب خواهد شد»^(۲).

و امام مسلم در صحیحش از ابو هریره رضی الله عنه روایت می‌کند که فرمود رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند:

۱- صحیح مسلم.

۲- صحیح بخاری.

«من أراد أهل هذه البلدة بسوء (یعنی المدینه) أذابه الله كما يذوب الملح في الماء» «هر کس درباره اهل مدینه اراده بدی داشته باشد خداوند او را ذوب خواهد کرد همچنانکه نمک در آب ذوب می شود».

۱۰- مغرور نشوید!

اینکه ساکن مدینه منوره نباید مغرور شود و از روی غرور و تکبر بگوید من از ساکنین مدینه هستم لذا من از دیگران بهترم، چون سکونت در مدینه اگر با عمل صالح و استقامت بر طاعت خدا و رسول صلی الله علیه وآله وسلم و دوری از گناه و نافرمانی نباشد هیچ گونه نفعی نخواهد داشت بلکه بر عکس به ضرر او تمام خواهد شد، در موطأ امام مالک آمده است که سلمان فارسی رضی الله عنه فرمود:

«إن الأرض لا تقدس أحداً وإنما يقدس الإنسان عمله» «زمین هیچ کس را مقدس نمی کند آنچه که به انسان احترام و شخصیت و تقدس می بخشد عمل اوست».

گرچه در سندش انقطاع وجود دارد اما معنایش صحیح است، و این روایت عین مطابق واقعیت است زیرا خداوند متعال می فرماید: ﴿إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ﴾ [الحجرات: ۱۳] «گرامی ترین شما در نزد خداوند پرهیزگارترین شماست».

این یک واقعیت روشن و غیر قابل انکار است که شهر مدینه در هر زمان محل زندگی طبقات مختلف مردم بوده است. همچنانکه مردم صالح و نیکوکار در این شهر مقدس زندگی می کرده، انسان های شرور و بدکار نیز در اینجا می زیسته اند.

انسان های صالح و نیکو از اعمال نیک شان استفاده می کنند اما شهر مدینه با همه تقدسی که دارد به افراد شریر و بدکار تقدس نمی بخشد، و شخصیت پست آن ها را عوض نمی کند.

مثل نسب که هیچ انسانی فقط بدلیل اینکه از فلان خاندان شریف و محترم است این شرافت و بزرگواری خاندان، بدون عمل صالح در نزد خداوند برایش نفعی نخواهد داشت، زیرا پیامبر گرامی صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند:

«من بظاً به عمله لم یسرع به نسبه» «کسی که عملش او را عقب بیندازد نسبش نمی تواند او را جلو بیندازد»^(۱). یا به او شخصیت ببخشد.

پس کسی که عملش او را از بهشت باز دارد نسبش او را به بهشت نخواهد رساند.

۱۱- در مدینه طالب علم باشید!

به عنوان آخرین نقطه در این رابطه عرض می کنم که هر مسلمان ساکن مدینه طیبه باید بداند که او در شهری زندگی می کند که روزی سرچشمه نور و علم و هدایت بوده است، علم نافع که انسان را با دین و قرآن و راه های رسیدن به خدا آشنا می کند از همینجا سر چشمه گرفته و به سراسر جهان رسیده است.

بنابر این هر مسلمان ساکن مدینه باید حرص و علاقه شدید داشته باشد که علم شرعی و دینی حاصل کند، علمی که در پرتو آن بتواند خدا را با بصیرت و دانش و بینش بشناسد و بپرستد. به سوی رضایت و خوشنودی ذات متعالش حرکت کند و همچنین در پرتو نور این علم بتواند دیگران را نیز با بصیرت و دانش و بینش به سوی دین خدا و رضایت و خوشنودی او تعالی فرا خواند، بخصوص اگر این طلب و یاد گیری در مسجد رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم باشد.

در حدیثی که ابو هریره رضی الله عنه روایت می کند می فرماید: از رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم شنیدم که می فرمودند:

«من دخل مسجدنا هذا يتعلم خيراً أو يعلمه كان كالمجاهد في سبيل الله ومن دخله لغير ذلك كان كالناظر إلى ما ليس له» «هر کس در این مسجد ما داخل شود و خیری (علم شرعی) یاد بگیرد یا به دیگران یاد دهد مانند مجاهد فی سبیل الله است، و هر کس برای غیر این مقصد به مسجد ما داخل شود مانند کسی است که به چیزی نگاه می کند که متعلق به او نیست»^۱.

۱- مسند امام احمد و سنن ابن ماجه و غیره شاهدهی نیز در معجم طبرانی به روایت سهل بن سعد رضی الله عنه آمده است.

آداب زیارت مدینه

همچنان که سکونت در مدینه آدابی دارد زیارت آن نیز آدابی دارد. هر زائر مدینه مکلف است بخش مهمی از آدابی که برای ساکنین مدینه عرض کردیم و جنبه عمومی دارد رعایت کند، علاوه بر آن آدابی دیگری نیز هست که با اختصار به عرض می‌رسانیم از جمله:

شایسته است مسلمان بداند که هر زائر مدینه که قصد آمدن به مدینه منوره را دارد مشخصاً نیت کند که برای دیدن و زیارت مسجد رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم و به نیت عبادت و نماز خواندن در آن می‌رود زیرا پیامبر گرامی صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند:

«لا تشد الرحال إلا إلى ثلاثة مساجد: المسجد الحرام، ومسجدي هذا، والمسجد الاقصى» «سفر به قصد عبادت جز به سه مسجد جایز نیست، مسجد الحرام و این مسجد من، و مسجد الاقصى»^(۱).

این حدیث دلالت می‌کند که سفر به قصد عبادت به هیچ جای دیگری جز این سه مسجد درست نیست چه مسجد باشد چه هر جای دیگری. شدالرحال یا سفر به قصد عبادت یعنی اینکه انسان از سفرش به آن مسجد فقط قصد تقرب و نزدیکی به خداوند را داشته باشد.

در سنن نسایی از ابو هریره رضی الله عنه روایت است که فرمود: با بصره ابن ابی بصره الغفاری رضی الله عنه ملاقات کردم پرسید از کجا آمدی؟ گفتم: از طور فرمود: اگر قبل از رفتنت تو را می‌دیدم نمی‌گذاشتم بروی، گفتم: چرا؟ فرمود: از

رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم شنیدم می فرمودند: اسباب سفر بسته نمی شود جز برای سه مسجد: مسجد الحرام، و این مسجد من، و مسجد بیت المقدس»^(۱).
این حدیثی که صحابی جلیل القدر بصره ابن ابی بصره غفاری رضی الله عنه از آن استدلال کرده که سفر عبادت جز سه مسجد مذکور به هیچ جای دیگری جایز نیست حدیث صحیحی است.

بنابر این مسلمانی که به مدینه منوره بیاید زیارت دو مسجد و سه قبرستان شرعا برایش جایز است. یکی مسجد رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم و دیگری مسجد قباء. درباره فضیلت نماز در این دو مسجد قبلا دلالتی به عرض رسانیدیم.

زیارت سه قبرستان در مدینه

سه قبرستانی که زیارت آنها شرعا جایز است:

یکی قبر خود رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم و دو صحابه بزرگوارشان ابوبکر صدیق و عمر فاروق رضی الله عنهما است.
دوم: قبرستان بقیع و سوم قبرستان شهدای احد.

زائر چگونه زیارت کند؟

هر گاه زائر برای زیارت قبر رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم و قبر دو صحابه عزیزشان رضی الله عنهما برود، باید از طرف جلو بیاید و رو بطرف قبر بایستد و طبق ضوابط شرعی زیارت کند، و از زیارت بدعی یعنی زیارتی که در آن بدعت و کارهای خلاف شریعت وجود داشته باشد پرهیزد.

زیارت رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم

زیارت شرعی این است که اولاً به رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم سلام کند و با کمال ادب و صدای آهسته برای آنحضرت دعا کند، مثلاً می‌گوید:

«السلام عليك يا رسول الله ورحمة الله وبركاته صلى الله وسلم وبارك عليك وجزاك الله أفضل ما جزى نبياً عن أمته»^۱.

زیارت ابوبکر صدیق و عمر فاروق رضی الله عنهما

آنگاه به حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه سلام می‌دهد و برایشان دعا می‌کند سپس به حضرت عمر فاروق رضی الله عنه سلام می‌دهد و برایشان دعا می‌کند.

شایسته است امت اسلامی بویژه زائران مدینه منوره بدانند که این دو شخصیت و دو خلیفه راشد از سوی خداوند متعال به انعامات و احسانات و افتخاراتی دست یافته‌اند که هیچ کس دیگری نظیر آن را بدست نیاورده است.

افتخارات ابوبکر صدیق رضی الله عنه

اولین و آخرین رفیق پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم:

شخصیت اول ابوبکر صدیق رضی الله عنه خلیفه راشد، مرد حکیم و صادق و مدیر و مدبر و شجاعی بود که وقتی خداوند متعال پیامبر عزیزش صلی الله علیه

۱- یا با این الفاظ سلام کند: «السلام عليك يا نبي الله، السلام عليك يا خيرة الله من خلقه، السلام عليك يا سيد المرسلين وإمام المتقين، أشهد أنك قد بلغت الرسالة وأديت الأمانة ونصحت الأمة وجاهدت في الله حق جهاده».

وآله وسلم را برای بیان حق و نشر هدایت مبعوث فرمود از میان مردان، ایشان اولین شخصیتی بود که به رسول گرامی صلی الله علیه وآله وسلم ایمان آورد.

اولین فدایی اسلام:

سیزده سال کامل یعنی تمام مدتی که رسول بزرگوار صلی الله علیه وآله وسلم پس از بعثت در مکه سپری کردند ایشان با رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم همواره یکجا بود و در تحمل مشکلات و سختی‌ها و تقدیم هر گونه فداکاری جانی و مالی همچون یک فدایی جان نثار، در کنار آن رسول بشیر و نذیر صلی الله علیه وآله وسلم بود.

در رکاب پیامبر صلی الله علیه وسلم:

هنگامی که خداوند به پیامبرش صلی الله علیه وآله وسلم دستور یا اجازه هجرت صادر فرمود ایشان در مسیر هجرت به مدینه منوره تنها رفیق غار و همسفر راه ایشان بود.

ستایش قرآن از ابوبکر رضی الله عنه:

خداوند عزوجل در این باره آیاتی در کلام الله مجیدش نازل فرمود:

﴿إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَىٰ وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ [التوبة: ٤٠].

«اگر پیغمبر را یاری نکنید خدا او را یاری کرد هنگامی که کافران او را بیرون کردند در حالی که او دومین نفر بود، هنگامی که آن دو در غار بودند، در این هنگام

پیغمبر خطاب به رفیقش گفت: غم مخور که خدا با ماست خداوند آرامش خود را بهره‌ او ساخت و پیغمبر را با سپاهیان یاری داد که شما آنان را نمی‌دیدید و سر انجام سخن کافران را مغلوب کرد و سخن الله همیشه غالب بوده و خواهد بود و خدا با عزت و حکیم است».

حضرت صدیق ده سال دیگر با رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم در مدینه همراه بود، تقریباً در تمام غزوات و جنگ‌های بزرگی که خود آن پیامبر مجاهد و دعوتگر صلی الله علیه وآله وسلم فرماندهی یا رهبری کردند ایشان شرکت داشت. هنگامی که رسول معظم اسلام صلی الله علیه وآله وسلم وفات کردند، شورای مهاجرین و انصار خلافت اسلامی را به ایشان سپرد و ایشان به بهترین و کامل‌ترین وجه ممکن نظام خلافت را اداره کرد.

وقتی که ایشان وفات کرد خداوند به عنوان یک مهر استثنایی بر لیست افتخارات صدیق افتخار دیگری به ایشان هدیه کرد و به پاس ایمان صادقانه و رفاقت مخلصانه و بی‌شائبه با رسول مکرم صلی الله علیه وآله وسلم خداوند توفیق داد که همانند زندگی دنیا، پس از مردن هم در کنار رفیق و محبوب همیشگی اش صلی الله علیه وآله وسلم دفن گردد، و هر گاه به حکم و اراده‌ خداوند، مردم از قبرها بر انگیزخته شوند انشاء الله حضرت ابوبکر صدیق هم با رفیق دائم شان در بهشت خواهد بود، و این فضل و احسان خداوند است که به هر کس بخواهد می‌دهد و خداوند دارای فضل بزرگ است.^۱

۱- وفات ایشان بعد از غروب روز سه شنبه ۲۲ جمادی الآخر سال ۱۳ هـ ق (مصادف با ۲۲ اگست ۶۳۲ م) مانند رسول مکرم صلی الله علیه وآله وسلم در سن ۶۳ سالگی در مدینه منوره بود. این شیرمرد دلیر و حکیم، و مؤمن قاطع و غیور، با ایمانی راسخ و مدیتریتی هوشمندانه، دو سال و سه ماه و دو روز در بحرانی‌ترین و آشفته‌ترین اوضاع سیاسی اسلام، کشتی امت اسلامی را به ساحل نجات هدایت کرد، در شرایطی که با وفات پیامبر گرامی

افتخارات عمر فاروق رضی الله عنه

عمر فاروق رضی الله عنه چهلمین شخص و قویترین و مؤثرترین شخصیتی بود که به اسلام مشرف گردید، قبل از اینکه به اسلام مشرف شود علیه مسلمانان خیلی سخت بود. اما وقتی خداوند او را به اسلام هدایت نمود تمام قوت و شدت خود را علیه کافران بکار برد.

مسلمان شدن ایشان عزت و افتخار بزرگی برای اسلام و مسلمانان بود، چنانکه عبدالله بن مسعود رضی الله عنه می‌فرماید: «ما زلنا أعزة منذ أسلم عمر» «از روزی که عمر مسلمان شد ما مسلمانان همواره عزیز و سر بلند بسر می‌بردیم»^(۱).

در صحبت پیامبر صلی الله علیه وسلم:

عمر فاروق رضی الله عنه تا زمانیکه رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم در مکه مکرمه بودند، در کنار ایشان با کمال ایمان و اخلاص و صداقت و شجاعت جان نثاری نمود، وقتی که رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم به مدینه هجرت کردند، با ایشان هجرت کرد، و در تمام غزوات با رسول گرامی صلی الله علیه وآله وسلم شرکت نمود.

هنگامی که ابوبکر صدیق رضی الله عنه به خلافت انتخاب شدند حضرت عمر فاروق به عنوان معاون و مشاور ارشد ایشان ایفای وظیفه نمود، پس از حضرت

صلی الله علیه وآله وسلم دشمنان زخم خورده اسلام، نابود کردن این دین الهی را از هر زمان دیگری آسانتر می‌دیدند، اما خداوند نورش را کامل می‌کند اگر چه کافران و مجرمان ناپسند بیندارند. لذا این ضرب المثل معروف است: ردة لا أبأ بکر لها.

سعدیا! مرد نکونام نمی‌رد هرگز مرده آنست که نامش به نکویی نبرند

مترجم.

صدیق ایشان توسط شورای مهاجرین و انصار به خلافت انتخاب شد و بیش از ده سال در این سمت باقی ماند.

عادل‌ترین کشورگشای تاریخ:

در این مدت کشورها فتح نمود و دائره فتوحات اسلامی را گسترش داد، دو امپراطوری بزرگ فارس و روم که دو دشمن آشکار اسلام بودند در زمان ایشان با شکست مواجه شدند، و خزانه‌ها و سرمایه‌های قیصر و کسری چنانکه پیامبر صادق و مصدوق صلی الله علیه وآله وسلم پیش بینی کرده بودند، توسط عمر فاروق در راه خدا خرج شد.

شهادت در محراب حرم:

جالب است که این پیش بینی رسول معظم صلی الله علیه وآله وسلم را خداوند در لیست افتخارات عمر فاروق رضی الله عنه قرار داد، هنگامی که به شهادت رسید^۱ خداوند خواست مهر افتخار دیگری نیز بر کارنامه امتیازات ایشان بزند تا بدینوسیله به امت تفهیم کند که پاداش خدمت و فداکاری در راه دین و دفاع مستمر

۱- شهادت این ابرمرد بی نظیر تاریخ بشریت به دست یک غلام خائن مجوسی به نام ابولؤلؤ هنگام نماز صبح در محراب مسجد پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم صورت گرفت! ایشان در تاریخ ۲۷ ذوالحجه مجروح و پنج روز بعد، یعنی یکشنبه یکم محرم سال ۲۳ هـ ق در سن ۶۳ سالگی به آرزوی دیرینه شان یعنی شهادت در مدینه طیبه نائل آمدند. حضرت عمر فاروق رضی الله عنه در تمام مدت ده سال و شش ماه و چند روزی که خلافت نمود چنان افتخار آفرید که حتی دشمنان اسلام بناچار به شهادت و مدیریت و کفایت و عدالت و پارسایی و تقوا و بزرگواری ایشان اعتراف دارند. حکیم ابوالقاسم فردوسی چه خوش سروده است:

عمر کرد اسلام را آشکار بیاراست گیتی چو باغ بهار

از اسلام و پیامبر گرامی صلی الله علیه وآله وسلم می‌تواند همسایگی آن رسول بزرگوار صلی الله علیه وآله وسلم در دنیا و آخرت باشد.

لذا به ایشان نیز پس از وفات عزت و کرامت و افتخار فوق العاده‌ای نصیب فرمود و در کنار رسول محبوبش صلی الله علیه وآله وسلم جایش داد، و در روز محشر که انسان‌ها از قبرهایشان بر خیزند حضرت فاروق رضی الله عنه نیز با پیامبر گرامی صلی الله علیه وآله وسلم و دوست و یار همیشگی شان ان‌شاء الله وارد بهشت خواهد شد، این فضل رحمت و احسان خداوند است که به هر کس بخواهد می‌دهد و خداوند دارای فضل بزرگ است.

کاش می‌شناختند!

آیا شخص‌های بی‌نظیری مثل این مردان بزرگ و استثنایی تاریخ ابوبکر صدیق و عمر فاروق رضی الله عنهما با این همه فضائل و منزلت و افتخارات بزرگ و به یاد ماندنی شایسته‌آند که بعضی کینه جویان درباره‌ آنان کینه به دل بگیرند یا بعضی لعنت فروشان و نفرین‌پسندان آنان را لعنت و نفرین کنند، خدایا! از گمراهی و رسوایی به تو پناه می‌جوییم.

﴿رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿۱۰﴾﴾ [الحشر: ۱۰].

«پروردگارا! ما را و برادران ما را که در ایمان آوردن بر ما پیشی گرفته‌اند بیامرز. و کینه‌ای نسبت به مؤمنان در دل‌هایمان جای مده، پروردگارا! تو دارای رأفت و رحمت فراوانی هستی.»

﴿رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ﴿۸﴾﴾ [آل عمران: ۸].

«پروردگارا! دل‌های ما را منحرف مگردان بعد از آنکه ما را هدایت نموده‌ای، و از جانب خود بما رحمتی عطا کن بیگمان بخشایشگر فقط تویی».

حکم دشنام صحابه رضی الله عنهم

علامه ابن کثیر رحمة الله علیه در تفسیر آیه کریمه:

﴿إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ مُدْخَلًا كَرِيمًا﴾ [النساء: ۳۱].^۱ می‌نویسد از ابن ابی حاتم و

ایشان با سند خودش از ابن مقسم روایت می‌کند که فرمود:

در نزد علماء این قاعده مسلم است که:

«شتم ابي بكر وعمر رضی الله عنهما من الكبائر» «دشنام دادن ابوبکر و عمر رضی الله عنهما جزو گناهان کبیره است».

سپس ابن کثیر رحمة الله علیه می‌فرماید: می‌گویم:

«وقد ذهب طائفة من العلماء إلى تكفير من سب الصحابة».

«گروهی از علماء عقیده دارند که هر کس صحابه را دشنام دهد کافر می‌شود».

این روایت از ابن مالک ابن انس رحمة الله علیه نیز نقل شده است.

محمد بن سیرین می‌فرماید:

«ما أظن أحدا يبغض أبا بكر وعمر وهو يجب رسول الله صلى الله عليه وآله

وسلم» «گمان نمی‌کنم که کسی واقعا رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم را

دوست بدارد ولی با ابو بکر و عمر رضی الله عنهما بغض و کینه داشته باشد»^(۲).

۱- «اگر از گناهان کبیره بپرهیزید که از آن نهی شده‌اید، گناهان صغیره شما را از شما می‌زدائیم و

شما را به جایگاه بزرگوارانه‌ای وارد می‌گردانیم».

پایان سخنان ابن کثیر رحمۃ اللہ علیہ.

زیارت بدعت

چند امر را در بر می‌گیرد.

مشکل گشا فقط الله!

اول: اینکه از کارهای نادرست در هنگام زیارت این است که رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم را به کمک بخواند و از ایشان طلب کمک و مدد و یاری کند، مثلاً از ایشان بخواهد که نیازهای او را بر آورده کند یا مشکلاتش را بر طرف نماید یا دیگر چیزهایی را که جز خدا از کس دیگری نباید خواست، زیرا دعا عبادت است و عبادت جز برای خداوند انجام نمی‌گیرد، رسول گرامی صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند:

«الدعاء هو العبادة» «دعا خودش عبادت است».^۱

و عبادت حق خداست، و ذره‌ای از حق خدا را به غیر خدا دادن جائز نیست، شرک همین است که آنچه متعلق به خداست غیر خدا را در آن شریک کنند. پس این فقط ذات بی‌نیاز خداوند است که از او امید باید داشت و او را در سختی‌ها و مشکلات فرا خواند، غیر از ذات متعال و بی‌نیاز خداوند از هیچکس دیگری نباید کمک خواست.

۱- این حدیث صحیحی است که ابو داود و ترمذی آن را روایت کرده‌اند و ترمذی می‌فرماید:

حدیث حسن صحیح.

برای رسول گرامی صلی الله علیه وآله وسلم باید دعا نمود، همچنین برای کسانی که به تعبیر قرآن کریم مرده‌اند باید برایشان دعا کرد نه اینکه به جای خداوند بی‌نیاز آن‌ها را در دعا فرا خواند.

زندگی برزخ

البته این موضوع برای همگان روشن است که رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم در قبرشان زنده هستند به این زندگی در اصطلاح شرعی زندگی برزخی گفته می‌شود، که از زندگی شهداء کامل‌تر است، ولی کیفیت و چگونگی این زندگی را جز خداوند متعال کسی نمی‌داند، طبعاً این زندگی با زندگی قبل از مردن و زندگی پس از برانگیخته شدن کاملاً متفاوت است.

زندگی رسول گرامی صلی الله علیه وآله وسلم و همچنین زندگی شهداء نوعی احسان و اکرام از طرف خداوند به آنان و فقط برای لذت بردن از نعمت‌های خداوند متعال در این مرحله یعنی در عالم برزخ است.

بنابر این به هیچ عنوان فرا خواندن و کمک خواستن از رسول مکرم صلی الله علیه وآله وسلم جایز نیست زیرا چنانکه توضیح دادیم این عبادت است و عبادت جز برای خدا برای هیچ مخلوق دیگری جایز نیست.

فروتنی مخصوص الله!

دوم: از کارهای نادرست دیگر در هنگام زیارت این است که در اثنای سلام دادن دستانش را ببندد مثل کسی که نماز می‌خواند، این کار درست نیست. زیرا این حالت و کیفیت نوع خضوع و عاجزی و فروتنی است که فقط در نماز برای ذات متعال پروردگار جایز است، هنگامی که مسلمان در نمازش با معبود و پروردگارش به راز و نیاز می‌ایستد.

لذا صحابه بزرگوار حضرت رسول - صلی الله علیه وآله وسلم - رضی الله عنهم اجمعین در زندگی ایشان وقتی خدمت آنحضرت می‌رسیدند و سلام می‌کردند هیچگاه دستانشان را به سینه نمی‌بستند، اگر چنین کاری درست می‌بود و اجر و ثوابی می‌داشت حتما صحابه رضی الله عنهم این کار را می‌کردند.

دست کشیدن به در دیوار!

سوم: از کارهای نادرست دیگر در هنگام زیارت این است که به دیوارها و نرده‌های کنار قبر رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم دست بکشد یا هر جا از مسجد یا هر چیزی دیگری، که این کار نادرست است.

چون در سنت رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم چنین عملی نیامده، و از سلف صالح و بزرگان و گذشتگان نیکوکار امت چنین کاری ثابت نشده است، بلکه این کار متأسفانه می‌تواند کم‌کم وسیله ای برای کشیدن مردم به شرک قرار گیرد.

وجوب محبت رسول الله صلی الله علیه وسلم

ممکن کسی بگوید من این کار را فقط بخاطر محبت با رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم انجام می‌دهم، در این شکی نیست که محبت آن رسول محبوب و بزرگوار صلی الله علیه وآله وسلم واجب است، و محبت رسول مکرم اسلام در قلب هر مسلمانی باید از محبت پدر و مادر و فرزندان و همه انسان‌ها بیشتر باشد، چنانکه رسول محبوب صلی الله علیه وآله وسلم می‌فرمایند:

«لا یؤمن أحدکم حتی أكون أحب إليه من والده وولده والناس أجمعین» «هیچ یک از شما نمی‌تواند مسلمان کامل باشد تا زمانی که من در نزد او از پدرش و از فرزندش و از همه مردم محبوب‌تر نباشم»^(۱).

۱- صحیح بخاری و صحیح مسلم.

بلکه واجب است که محبت آن رسول بزرگوار صلی الله علیه وآله وسلم از محبت شخص خودش نیز در قلبش بیشتر باشد، چنانکه توضیح این مطلب در حدیث عمر فاروق رضی الله عنه در صحیح بخاری آمده است.

چرا رسول الله صلی الله علیه وسلم را دوست داریم؟

اینکه چرا محبت آن رسول معظم صلی الله علیه وآله وسلم واجب است و اینکه چرا باید از محبت پدر و مادر و فرزند و حتی محبت خودش بیشتر باشد علتش این است: نعمتی که خداوند بوسیله ایشان بر امت اسلامی ارزانی داشته یعنی نعمت اسلام و نعمت هدایت بر صراط مستقیم و نعمت خروج از تاریکی و گمراهی به نور هدایت، بزرگ‌ترین و ارزشمندترین نعمت هاست، که هیچ نعمتی نمی‌تواند با آن رقابت کند.

نشانه محبت با رسول الله صلی الله علیه وسلم چیست؟

اما علامت و نشانه این محبت هرگز دست کشیدن و بوسیدن در و دیوار نیست بلکه علامت آن اتباع و پیروی از رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم و عمل به سنت‌های نورانی ایشان است.

زیرا دین اسلام بر دو اصل مهم استوار است:

اول اینکه جز خداوند کسی پرستیده نشود.

دوم اینکه پرستش خداوند جز با روش رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم انجام نگیرد.

و این عین مقتضای کلمه شهادت است:

مقتضای «لا إله إلا الله» این است که پرستش مخصوص ذات یگانه الله است.

و مقتضای «محمد رسول الله» این است که پرستش خداوند جز با روش آن پیامبر الگو صلی الله علیه وآله وسلم انجام نگیرد.

در قرآن کریم آیه ای است که بعضی علماء آن را آیه امتحان می نامند:

﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ [آل عمران: ۳۱].

«بگو اگر خدا را دوست می دارید از من پیروی کنید تا خدا شما را دوست بدارد و گناهانتان را ببخشد، و خداوند آمرزنده مهربان است».

توضیح علماء درباره این آیه کریمه

حسن بصری رحمة الله علیه و بعضی علمای دیگر می فرمایند: «بعضی ها مدعی بودند که خداوند را دوست دارند، لذا خداوند آنان را با این آیه کریمه امتحان نمود».

تا اینکه راستگو و دروغگو آشکار شود، زیرا کسی که ادعای محبت خدا را دارد باید گواه و شاهد بیاورد و شاهد فقط اتباع و پیروی از «پیامبر الگو» صلی الله علیه وآله وسلم است.

علامه ابن کثیر رحمة الله علیه در تفسیر این آیه کریمه می فرماید:

«این آیه کریمه بر هر کسی که ادعای محبت خدا را دارد و در حقیقت از روش پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم پیروی نمی کند برهان و حجت است، زیرا تا زمانیکه او عملاً از شریعت محمد صلی الله علیه وآله وسلم پیروی نکرده و در هر گفتار و کردارش آن رسول گرامی صلی الله علیه وآله وسلم را الگو قرار ندهد دروغگو است، چنانکه در حدیث صحیح آمده است که پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند:

«من عمل عملا لیس علیه امرنا فهو رد» «هر کس عملی انجام دهد که موافق شریعت ما نباشد او مردود است». لذا خداوند متعال می‌فرماید: ﴿إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ﴾.

یعنی بیشتر از آنچه که شما از محبت خود با خداوند انتظار داشتید نصیبتان می‌شود و آن این است که خداوند شما را دوست میدارد که طبعاً این نعمت از اولی بزرگ‌تر است، چنانکه یکی از حکماء می‌فرماید:

«افتخار در این نیست که شما کسی را دوست داشته باشید کمال افتخار در این است که دیگران شما را دوست داشته باشند».

آنگاه سخن حسن بصری و دیگر علمای سلف را در ادامه ذکر می‌کند.
پایان سخنان علامه ابن کثیر رحمة الله علیه.

الگو کیست؟

امام نووی در کتاب ارزشمندش مجموع شرح مهذب درباره دست کشیدن و بوسیدن دیوار قبر پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم می‌فرماید:
«به عملکرد بسیاری از عوام نباید توجه کرد زیرا اقتداء و پیروی - بعد از قرآن کریم - به احادیث «صحیح» و اقوال علماء باید نمود و به بدعت‌ها و جهالت‌های عوام نباید اعتناء کرد:

پیامبر گرامی صلی الله علیه وآله وسلم می‌فرمایند:

«من أحدث في أمرنا هذا ما ليس منه فهو رد» «هر کس در دین ما چیزی ایجاد کند که در آن نیست آن عمل ایجاد شده مردود است»^(۱).
و در روایت دیگری آمده است که فرمودند:

۱- صحیح بخاری و صحیح مسلم.

«من عمل عملاً لیس علیه أمرنا فهو رد» «هر کس عملی انجام دهد که در دین ما نیست آن عملش مردود است»^(۱).

و از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند:

«لا تتخذوا قبوري عيدا وصلوا علي فإن صلاتكم تبلغني حيث كنتم»
«قبر مرا جای جشن و شادی قرار ندهید و بر من درود بفرستید که درود شما هر جایی باشید به من می‌رسد»^(۲).

فضیل ابن عیاض رحمة الله علیه می‌فرماید:

«همیشه از راه‌های هدایت پیروی کن و قلت پیروانش تو را مایوس نکند و از راه‌های ضلالت و گمراهی بپرهیز و فریب کثرت پیروانش را مخور که عنقریب هلاک خواهند شد».

هر کس گمان می‌کند که دست کشیدن به قبر برکت بیشتری دارد از غفلت و جهالتش است برکت در اتباع و پیروی از شریعت و موافقت با آن است چگونه در مخالفت حق به دنبال ثواب و فضیلت هستند؟!^(۳).

طواف مخصوص کعبه!

چهارم: از کارهای نادرست دیگر در هنگام زیارت این است که زائر نعوذ بالله به دور قبر پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم طواف کند طبعاً این کار حرام

۱- صحیح مسلم.

۲- سنن ابو داود با سنن صحیح.

۳- پایان سخنان امام نووی رحمة الله علیه.

است زیرا خداوند متعال جز کعبه مشرفه اجازه طواف به هیچ جای دیگری نفرموده است، اجازه و دستور طواف فقط به خانه کعبه است:

﴿وَلَيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ ﴿۲۹﴾﴾ [الحج: ۲۹].

«و باید به خانه قدیم طواف کنند».

پس جز کعبه شریفه به هیچ جای دیگری طواف جایز نیست لذا مثلاً می توان گفت: در سراسر جهان چقدر نماز گذاران است! چقدر روزه دار است! چقدر ذکر کننده است! اما نمی توان گفت: در سراسر جهان چقدر طواف کننده است!!

زیرا طواف از خصوصیات بیت عتیق یا کعبه شریفه است، شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمة الله علیه می فرماید:

«مسلمانان اتفاق نظر دارند که جز خانه کعبه به هیچ جای دیگری طواف جایز نیست بنابر این طواف بر سنگ یا صخره ای که در مسجد بیت المقدس است، و بر حجره پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم و بر قبه ای که بر کوه عرفات است، نه اینها و نه هیچ جای دیگر، طواف جایز نیست».

با رسول خدا صلی الله علیه وسلم مؤدب باشیم!

پنجم: از کارهای نادرست دیگر در هنگام زیارت این است که زائر صدایش را در نزد قبر رسول مکرم صلی الله علیه وآله وسلم بلند کند، چنین کاری جایز نیست زیرا هنگامی که پیامبر گرامی صلی الله علیه وآله وسلم هنوز در میان مؤمنان بودند خداوند متعال به آنان ادب آموخت:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَلُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿۳۱﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَعْضُونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَىٰ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿۳۲﴾﴾ [الحجرات: ۲ - ۳].

«ای مؤمنان! صدای خود را از صدای پیغمبر بلندتر نکنید، و همچنانکه به یکدیگر سخن می‌گوئید، با او به آواز بلند سخن مگوئید، تا نادانسته اعمالتان بی‌اجر و ضایع نشود. آنان که صدای خود را نزد پیغمبر خدا پائین نموده و آهسته بر می‌آورند، کسانی‌اند که خداوند دل‌هایشان را برای پرهیزگاری پاکیزه و ناب داشته است. ایشان آمرزش و پاداشی بزرگ دارند».

و رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم همچنانکه احترامشان در زندگی واجب بود بعد از وفاتشان نیز واجب است.

ادب سلام دادن به رسول الله صلی الله علیه وسلم

ششم: اینکه از جای دور چه داخل مسجد و چه از خارج مسجد کسی روی به قبر حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم بایستد و به ایشان سلام دهد، استادمان شیخ عبدالعزیز رحمة الله علیه در کتاب مناسکش می‌فرماید: «چنین کاری به جسارت و بی‌ادبی نزدیکتر است تا دوستی و محبت».

مسئله دیگری که باید توضیح داد این است: بعضی کسانی که ضمن سفر حج و عمره به مدینه طیبه می‌آیند خانواده‌هایشان سفارش می‌کنند که سلام آنان را به پیامبر گرامی صلی الله علیه و آله وسلم برسانند، از آنجاییکه چنین کاری در سنت ثابت نشده بهتر است این زائران به خانواده یا دوستان و آشنایانی که چنین سفارشی می‌کنند بگویند که شخصا به پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم درود و سلام بفرستند^۱

۱- مشهورترین و بهترین کلمات درود بر پیامبر گرامی صلی الله علیه و آله وسلم درود ابراهیمی است که بعد از هر التحیات در نماز می‌خوانیم: «اللهم صل علی محمد و علی آل محمد كما صلیت علی ابراهیم و علی آل ابراهیم إنک حمید مجید. اللهم بارک علی محمد و علی آل محمد كما بارکت علی ابراهیم و علی آل ابراهیم إنک حمید مجید».

زیرا که فرشتگان این درود و سلام آنان را به حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم خواهند رساند، پیامبر گرامی صلی الله علیه وآله وسلم می‌فرماید:

«إِنَّ لِلَّهِ مَلَائِكَةَ سِيَّاحِينَ يَبْلُغُونِي عَنْ أُمَّتِي السَّلَامَ» «خداوند فرشتگان بسیاری دارد که سلام امت مرا به من می‌رسانند».^۱

همچنین رسول گرامی صلی الله علیه وآله وسلم می‌فرماید:

«لَا تَجْعَلُوا بَيْتَكُمْ قُبُورًا، وَلَا تَتَّخِذُوا قَبْرِي عِيدًا، وَصَلُّوا عَلَيَّ فَإِنَّ صَلَاتَكُمْ تَبْلُغُنِي حَيْثُ كُنْتُمْ» «خانه خود را قبرستان،^۲ و قبر مرا جای جشن و شادی قرار ندهید، و بر من درود بفرستید، که درود شما هر جایی باشید به من می‌رسد».^۳

رابطه حج با سفر مدینه

موضوع دیگری که لازم به توضیح است اینک:

حج و عمره و زیارت مدینه منوره را در یک سفر انجام دادن لازمی نیست این موضوع اختیاری است و به خود شخص بر می‌گردد، حاجی می‌تواند پس از ادای

مترجم.

۱- این حدیث صحیحی است که امام نسایی و دیگران آن را روایت کرده‌اند.

۲- یعنی همچنانکه در قبرستان نماز درست نیست و محیط قبر و قبرستان همیشه خالی از نماز و عبادت است خانه‌های خود را چنین نکنید بلکه بعضی نمازهای نفل را در خانه بخوانید و خود پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم چنین می‌کردند، علاوه از روایات صریح از مفهوم مخالف این حدیث نیز دانسته می‌شود که در قبرستان به هیچ عنوان نماز خواندن درست نیست.

مترجم.

۳- حدیث صحیح است، ابوداود و غیره آن را نقل کرده‌اند.

مناسک حج یا عمره بدون اینکه به مدینه منوره بیاید به منطقه‌اش بر گردد، و از لحاظ شرعی هیچ اشکالی ندارد.

کما اینکه بر عکس شخصی می‌تواند از کشور یا منطقه‌اش مخصوصاً برای زیارت به مدینه منوره بیاید و در مسجد شریف نبوی نماز بخواند و بدون اینکه به مکه مکرمه مشرف شود به خانه‌اش بر گردد یعنی از لحاظ شرعی اجباری نیست که سفر مکه و مدینه با هم انجام گیرد و اگر کسی هر دو سفر مکه مکرمه و مدینه منوره را با هم انجام دهد باز هم اشکالی ندارد و از لحاظ شرعی بلا مانع است.^۱

درباره زیارت قبر پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم احادیثی نقل شده که گویا ایشان چنین فرموده‌اند:

اول: «من حج ولم یزرني فقد جفاني»^۲.

دوم: «من زارني بعد مماتي فكأنما زارني في حياتي»^۳

سوم: «من زارني و زار أبي إبراهيم في عام واحد ضمنت له علي الله الجنة»^۴.

چهارم: «من زار قبري وجبت له شفاعتي»^۵.

۱- البته در این عصر ما به دلیل مشکلات فراوان سفر بخصوص برای کسانی که از کشورهای دوردست توفیق شرفیابی حاصل می‌کنند زیارت هر دو شهر مقدس را در یک سفر انجام دادن آسان‌تر است و تقریباً همه مردم چنین می‌کنند.

مترجم.

۲- «کسی که حج کند و مرا زیارت نکند با من جفا کرده است».

۳- «کسی که پس از وفاتم مرا زیارت کند گویا در حیاتم مرا زیارت کرده است»

۴- «کسی که مرا و پدرم ابراهیم را در یک سال زیارت کند نزد خدا برای او ضمانت بهشت

می‌کنم»

۵- «کسی که قبر مرا زیارت کند شفاعت من بر او واجب می‌گردد»

چنانکه علمای علم حدیث مانند دارقطنی و عقیلی و بیهقی و شیخ الإسلام و ابن حجر رحمة الله علیهم توضیح داده‌اند این روایات و امثال این‌ها نمی‌تواند دلیل باشد زیرا یا جعلی و یا خیلی ضعیف است.

اینکه خداوند متعال می‌فرماید: ﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَحِيمًا﴾ [النساء: ۶۴] «و اگر آنان به آن هنگام که به خود ستم می‌کردند، به نزد تو می‌آمدند و از خدا طلب آمرزش می‌نمودند و پیغمبر هم برای آنان درخواست بخشش می‌کرد، بیگمان خدا را بس توبه پذیر و مهربان می‌یافتند».

در آیه کریمه هیچگونه دلیلی وجود ندارد که هر کس به نفس خودش ظلم کرده نزد قبر بیاید، تا پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم برایش طلب آمرزش و استغفار کنند، سیاق این آیات درباره منافقین است و آمدن خدمت رسول گرامی صلی الله علیه و آله وسلم در زندگی ایشان بود.

فهم صحابه رضی الله عنهم از آیه کریمه

از هیچکدام از صحابه رضی الله عنهم ثابت نشده که نزد قبر ایشان آمده و از ایشان طلب آمرزش و استغفار کرده باشد، لذا حضرت عمر فاروق رضی الله عنه هنگامی که خشک سالی آمد برای استسقاء یا طلب باران به توسل به دعای حضرت عباس رضی الله عنه روی آورد و فرمود:

«اللهم إنا كنا إذا أجدبنا توصلنا إليك بنبينا فتسقينا، وإنا نتوسل إليك بعم نبينا فاسقنا فيسقون» «پروردگارا! هرگاه خشک سالی می‌آمد پیامبرمان را نزد تو وسیله

می‌آوردیم و تو به ما باران می‌دادی، و الآن عموی پیامبرمان صلی الله علیه وآله وسلم را نزد تو وسیله می‌آوریم پس به ما باران بده، خداوند به آن‌ها باران می‌داد»^(۱).
اگر بعد از وفات رسول گرامی صلی الله علیه وآله وسلم توسل به ایشان جایز می‌بود حضرت عمر فاروق رضی الله عنه به حضرت عباس روی نمی‌آورد.

همچنین در تأیید این مطلب حدیث دیگری امام بخاری در صحیحش در کتاب المرضی از حضرت عایشه رضی الله عنها نقل می‌کند که فرمود: «وارأساه!» آخ سرم! رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند: تا وقتی که من زنده هستم هرگاه این سر درد تو را اذیت کند من برایت طلب آمرزش می‌کنم و برایت دعا می‌کنم»
«ذاك لو كان وانا حيّ فاستغفرلك وأدعولك» اگر رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم پس از مردن هم می‌توانستند دعا و استغفار کنند دیگر فرقی نداشت که کدام یک از آنان جلوتر وفات کند، اینکه فرمودند تا وقتیکه من زنده هستم یعنی بعد از مردن دیگر نمی‌توانم دعا کنم یا استغفار بطلبم.

زیارت رسول صلی الله علیه وسلم محبوب

احادیثی که عموماً بر زیارت قبر دلالت دارد، بر زیارت قبر رسول مکرم صلی الله علیه وآله وسلم نیز دلالت دارد، از جمله ارشاد رسول گرامی صلی الله علیه وآله وسلم است که فرمودند: «زوروا القبور، فإنها تذكركم الآخرة» «قبرها را زیارت کنید که شما را به یاد آخرت می‌اندازد»^(۲).

اما در کنار قبر رسول محبوب صلی الله علیه وآله وسلم زیاد ایستادن، و کثرت تردد و رفت و آمد شایسته نیست، مبدا انسان دچار غلو افراط گردد، از خصوصیات

۱- صحیح بخاری.

۲- صحیح مسلم.

پیامبر بزرگوارمان صلی الله علیه وآله وسلم این است که خداوند فرشتگانی را مکلف کرده که سلام امت را هر جای که باشند به ایشان می‌رسانند، چنانکه رسول معظم صلی الله علیه وآله وسلم می‌فرماید:

«إن لله ملائكة سياحين يبلغوني عن أمتي السلام» «خداوند فرشتگان بسیاری دارد که سلام امت مرا به من می‌رسانند».

در حدیث دیگری می‌فرماید:

«لا تجعلوا بيوتكم قبورا، ولا تتخذوا قبوري عيدا، وصلوا عليّ فإن صلاتكم تبلغني حيث كنتم»^۱

«خانه خود را قبرستان، و قبر مرا جای جشن و شادی قرار ندهید، و بر من درود بفرستید، که درود شما هر جایی که باشید به من می‌رسد».^۲

۱- حدیث صحیح است. ابوداود و غیره آن را نقل کرده‌اند.

۲- روایتی امام زین العابدین علیه السلام: باری علی ابن حسین امام زین العابدین که از دانشمندترین علمای اهل بیت بودند. شخصی را دیدند که کنار قبر پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم دعا می‌کند او را از این کار منع کرده و فرمودند: آیا حدیثی برایت بیان نکنم که از پدرم و پدرم از جدم و جدم از رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم شنیده است که فرمودند: «لا تتخذوا قبوري = عيدا ولا بيوتكم قبورا وصلوا عليّ فإن تسليمكم يبلغني أينما كنتم» روایت از حافظ محمد بن عبدالواحد مقدسی است که در کتابش «المختارة» آورده است. «قبر مرا جای جشن و سرود و خانه‌هایتان را قبرستان قرار ندهید و بر من درود و سلام بفرستید که سلام شما هر جایی باشید به من می‌رسد».

بر گرفته از کتاب «آداب زیارت مسجد نبوی» ترجمه اویس مسلم نژاد.

رسول مکرم صلی الله علیه وآله وسلم وقتی از این چیز نهی فرمودند تا مبدا قبرشان محل جشن و شادی قرار گیرد به عملی راهنمایی فرمودند که جایگزین شادی و سرور قرار گیرد، لذا فرمودند:

«وَصَلُّوا عَلَيَّ فَإِنْ صَلَاتِكُمْ تَبْلَغُنِي حَيْثُ كُنْتُمْ» (و بر من درود بفرستید که درود شما هر جایی باشید به من می‌رسد). یعنی به وسیله فرشتگان. زیارت قبرستان بقیع و زیارت قبور شهدای احد اگر طبق سنت انجام گیرد مستحب، و اگر به صورت بدعت انجام گیرد حرام و ناجایز است. پس زیارت شرعی زیارتی است که مطابق با سنت رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم انجام گیرد که در این صورت هم زنده‌ای که زیارت می‌کند از زیارتش استفاده می‌کند و هم مرده‌ای که زیارت می‌شود.

فوائد زیارت قبر

پس بندهٔ مسلمانی که به زیارت قبری می‌رود از آن سه استفاده می‌برد:
اول: به یاد آوردن مرگ که حکمت اصلی زیارت قبر است، چون وقتی قبر را ببیند حتماً به یاد آخرت می‌افتد و با انجام اعمال صالح برای آن آمادگی می‌گیرد، لذا رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند:

«زورا القبور، فإنها تذكركم الآخرة» (قبرها را زیارت کنید که شما را به یاد آخرت می‌اندازد)^(۱).

دوم: عمل زیارت، که یک سنت رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم است و با انجام آن به زائر اجر و پاداش داده می‌شود.

سوم: احسان به مسلمانانی که مرده‌اند، زیرا که با دعای خیر برای آنان، در برابر این احسان و عمل نیکش اجر و پاداش می‌گیرد.

استفاده مرده‌ای که زیارت می‌شود از زیارت شرعی این است که برایش دعا می‌شود و به او احسان و نیکی می‌شود، زیرا مردگان از دعای زندگان بهره می‌گیرند.

آموزش زیارت قبور

هر کس به زیارت قبر برود سنت است مطابق دعاهایی که از رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم ثابت شده برایشان دعا کند از جمله حدیث بریده بن الحصیب رضی الله عنه که فرمود:

«رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم وقتی به قبرستان می‌رفتند به آن‌ها می‌آموخت، لذا هر کس به زیارت قبر می‌رفت چنین می‌گفت:

«السلام علیکم أهل الدیار من المؤمنین والمسلمین وإنا إنشاء الله بکم لاحقون، أسأل الله لنا ولكم العافیة» ای مؤمنان و مسلمانانی که در این دیار خفته‌اید سلام بر شما باد، و ما هم به شما خواهیم پیوست، برای خود و برای شما از خداوند عافیت و سلامتی می‌طلبیم»^(۱).

حکم زیارت قبور برای زن؟

زیارت قبور فقط برای مردان مستحب است، و درباره زیارت قبور برای زنان بین علماء اختلاف است بعضی اجازه داده و بعضی‌ها منع کرده‌اند، قول قوی‌تر این است که زیارت قبور برای زنان درست نیست، زیرا پیامبر گرامی صلی الله علیه وآله وسلم می‌فرمایند:

«لعن الله زوارات القبور» «خداوند لعنت کند زنانی که قبرها را زیارت می‌کنند».^۱

غالباً لفظ زوارات در حدیث برای نسبت است و نه مبالغه، یعنی نسبت زیارت به زنان، یا اینکه صاحبان زیارت مثل اینکه خداوند می‌فرماید:

﴿وَمَا رَبُّكَ بِظَلَمٍ لِّلْعَبِيدِ﴾ ﴿۴۶﴾ «یعنی خداوند صاحب ظلم نیست». یا اینکه «ظلم به خداوند نسبت داده نمی‌شود».

بنابر این آنگونه که بعضی کسانی که زیارت قبور برای زنان را جایز دانسته استدلال کرده‌اند، زوارات برای مبالغه نیست که زیارت زیاد ممنوع باشد و کم جایز! یکی دیگر از علت‌های منع زیارت قبور برای زنان این است که معمولاً زنان ضعیف و کم صبر هستند و جلو‌گریه و نوحه‌شان را نمی‌توانند بگیرند، دیگر اینکه در قول بر منع احتیاط بیشتر است، چون زن اگر زیارت قبور را ترک کند حد اکثر یک مستحبی را ترک کرده است اما در صورت رفتن به زیارت ممکن است طبق حدیث نبوی مستحق لعنت و نفرین قرار گیرد.

زیارت بدعت یا، نادرست

و اما زیارت بدعت به زیارتی گفته می‌شود که مطابق شریعت انجام نگیرد یا اینکه خلاف دستور شرع انجام گیرد، مثل اینکه مثلاً کسی به این نیت به زیارت قبر برود که مردگان را به فریاد رسی بخواند، و از آنان کمک بخواهد، و رفع مشکلات و برآوردن حاجت‌ها و نیازهایش را از آنان خواستار شود، و کارهای نادرست دیگر.

۱- این حدیث را ترمذی و دیگران نقل کرده‌اند، ترمذی می‌فرماید:

اینگونه زیارت نه تنها نفعی ندارد، که ضرر هم دارد، یعنی مرده یا صاحب قبر از این زیارت بهره‌ای نمی‌برد، و زیارت کننده ضرر می‌کند، ضرر زائر یا شخص زیارت کننده به این دلیل است، که عملش از دیدگاه شریعت جایز نیست.

زیرا اعمالی در زیارت قبر (که خود سنت است) از او صادر شده مانند فریاد و حاجت خواستن از مخلوق که در حقیقت اعمال مشرکانه و احیاناً نعوذ بالله شرک صریح به خداوند متعال است.

پس طبیعی است که مرده از چنین زیارتی هیچگونه بهره‌ای نبرد، چون نه تنها برای او دعا نشده که بر عکس از او به جای خداوند حاجت و نیاز خواسته شده که چنین عملی قطعاً حرام و نادرست است.

امام عبدالعزیز رحمه الله علیه در کتاب حجش می‌فرماید:

«زیارت اهل قبور به خاطر دعا کردن و اعتکاف در کنار قبر، یا حاجت خواستن از آن‌ها، یا طلب شفا برای مریض، یا خود آن‌ها و یا جاه و منزلت شان را نزد خداوند وسیله آوردن، این نوع زیارت، بدعت و ناجایز است که خدا و رسولش آن را مشروع نکرده‌اند، بلکه این نوع زیارت از همان «هجری» است، که رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم از آن نهی فرمودند: ایشان درباره زیارت قبر می‌فرمایند:

«قبرها را زیارت کنید و «هجر» نگویند: «زوروا القبور و لا تقولوا هجرا» و هر عمل نا جایزی در زیارت قبور می‌تواند هجر باشد، همه اموری که به آن‌ها اشاره کردیم وجه مشترک بین آن‌ها بدعت بودن آن‌هاست.

ولی درجات آن‌ها فرق می‌کند، بعضی بدعت است و شرک نیست مانند دعا کردن در نزد قبر، طبعاً دعایی که فقط خدا را بخواند، و اینکه در دعایش صاحب قبر یا هر شخصیت مرده دیگری را یا منزلت او را وسیله قرار دهد.

بعضی از امور مذکوره متأسفانه شرک اکبر است، مثل اینکه کسی صراحتاً مرده یا مردگانی را بخواند و از آنان کمک بخواهد».

این بود مطالبی که در این زمینه خواستم به عرض برسانم، از خداوند عزوجل مسئلت دارم که ما و تمام ساکنان و زائران این مدینه طیبه و سایر مسلمانان را به آنچه که برای ما در هر دو جهان عاقبت و سرانجام خیر دارد توفیق عنایت فرماید، و اینکه به ما در این سرزمین مبارک توفیق اقامت نیکو و حسن ادب نصیب فرماید.

خدایا! بر پیامبر گرامی مان، بنده و رسولت محمد صلی الله علیه وآله وسلم و بر تمام آل و اصحاب ایشان درود و رحمت و برکت بفرست. آمین.

پایان.